

DOĞU TÜRKİSTAN

EASTERN TURKESIAN

ترکیستان الشرقیه

Aylık Dergi — Sayı : 24 - 30 — Yıl : 3

Abdulkadir

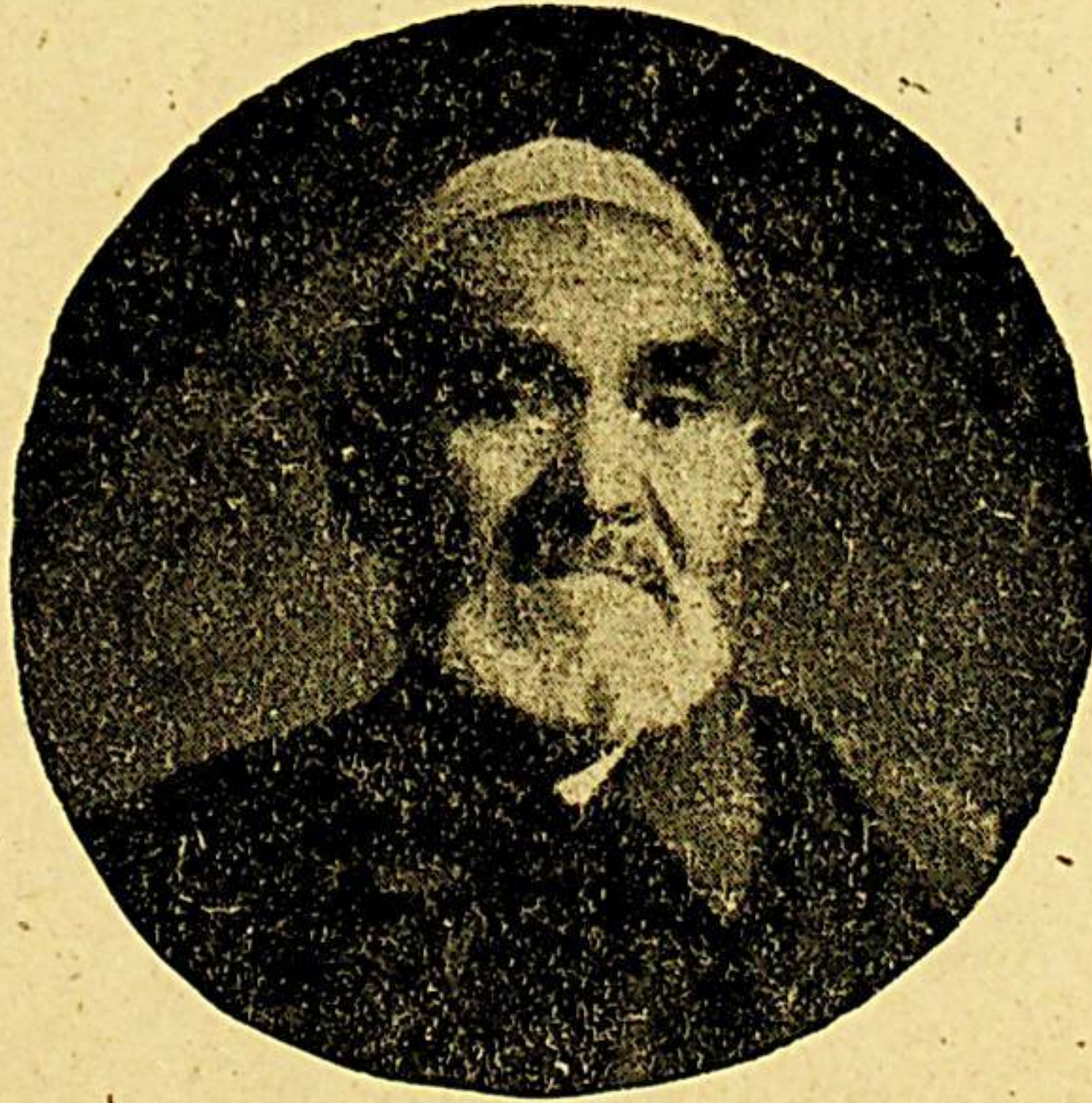
Damollan oğlu

ABDULAZİZ

MAKSUM

Doğu Türkistan'da

ŞEHİT OLDU...

Abdulaziz Maksum

42 yıl Çin zin-

dalarında Türklük

sevgisi yüzünden

yattığı. O şairdi...

O edipdi... O her

şeyden evvel HALK

ÖNDERİYDİ...

İÇİNDEKİLER

- ★ "Neden Doğu Türkistan" ve "Abdulaziz Maksum"
- ★ Doğu Türkistan Konusunda Gelişmeler
- ★ Dış Türkler Anketine Gelen 2. Cevap
- ★ Afganistan'da Yaşayan Türk Kavimleri
- ★ Abdulaziz Mahdum Cengizhan ve Şehadeti
- ★ Kıbrıs Türk Federe Devleti
- ★ MVR — Bulgaristan ve Türkiye
- ★ Türk - Çin İlişkileri ve Doğu Türkistan
- ★ Suudi Arabistan'daki D. Türkistanlılar
- ★ "Moğol İstilâsına Kadar Türkistan"

H.B. GAYRETULLAH

İ.Y. ALPTEKİN

H.O. TAŞTAN

Doç. Dr. K. KÂİ

A.Ş. TURAN

H.F. ALASYA

YAZI KURULU

İ. CENGİZ

KAŞGARLI

Em. Alb. R. SARAYOVA

DOĞU TÜRKİSTAN DERGİSİ

Yıl : 3 Sayı : 43 (24-30) Cilt : 3
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Müdürü

İSMAİL CENGİZ

Genel Yönetmen :

HIZIRBEK GAYRETULLAH

Yazı Kurulu :

Em. Gen. **SELİM TÜRKKAN**

Em. Albay **R. ÇATALTEPE**

HACI OSMAN TAŞTAN

Doç. **KIYAMUDDİN RAI**

HALİL FİKRET ALASYA

SADETTİN TOPUZOĞLU

Dr. SALİM KALAYCI

Yıllık abone : 1.000 TL.

6 aylık abone : 500 TL.

Kapak arkası : 15.000 TL.

İç sayfa (tam) : 7.500 TL.

Havale ve yazışma adresi :

İ. Cengiz P.K. 46 Beyazıt-İST.

İdare Yeri :

Hilali Ahmer Cad. Üretmen

Han Kat : 4, Qda : 408

Cağaloğlu - İSTANBUL

Yazı İşleri Tel. : 27 69 18

İdare Tel : 28 48 34 - 408

Gönderilen yazılar basılsın
veya basılmasın iade edilmez.
Dergimizde yayınlanan yazılar
kaynak gösterilmeden iktibas
edilemez.

Baskı ve Dizgi :

Onur Basımevi

İSTANBUL

ÖNEMLİ OLAYLAR

Ekim 1944 — Doğu Türkistan Cumhuriyeti Devletinin istiklâlini ilân etmesi.

6 Ekim 1920 — Buhara Halk Cumhuriyetinin ilânı.

9 Kasım 1933 — Doğu Türkistan Cumhuriyetinin ilânı.

13 Kasım 1949 — Doğu Türkistan Cumhuriyetinin Kızıl Çin tarafından işgali.

29 Kasım 1917 — Başkurdistan - Türkistan Millî Muhtariyet Hükûmetinin ilânı.

13 Aralık 1917 — Alaşorda (Kuzey Türkistan) Millî Muhtar Hükûmetinin ilânı.

21 Aralık 1963 — Kıbrıs'ta Türk katliâmı.

25 Ocak — Hıyve (Harzerm) Hanlığının Ruslar tarafından ortadan kaldırılması.

31 Ocak 1884 — Azerbaycanlı Mehmet Emin Resulzade'nin doğumu.

Bu dergi ayda bir çıkmakta olup, Doğu Türkistan Göçmenler Derneği Yönetim Kurulu üyelerinin katkısıyla hazırlanmaktadır.

★

This is monthly magazine, The Articles are prepared by the Eastern Turkestan's Refuges Association.

Başyazı

Hızırбек Gaynetullah

NEDEN «DOĞU TÜRKİSTAN»

Bazı okurlarımız, derginin niçin "Doğu Türkistan" namı altında çıktığını sormaktadır. Aslında bu soruya yeni muhatap olmamaktayız. Ötedenberi bize bu sorular sorulmuştur.

Malûm olduğu üzere, Orta Asya tesmiye olunan 5 milyon km. karelik alanın kapladığı diyara, "Türkistan" denilmektedir. Türkler'in yurdu, Türkler'in vatanı anlamına gelen "Türkistan" sözü, daha ileri anlamda "Türkeli" demek daha da doğrudur. Ancak, Türkistan sözü; tarih, coğrafya, jeopolitik ve sosyo-kültürel alanlarında klişeleştiği için, bizler de "Türkistan" şeklinde kullanmayı uygun bulmaktayız.

Ne varki, bu güzel Türk yurdu, günümüzde, iki müstevli emperyalist arasında pay edilmiş durumdadır. Bu muazzam mümbit ve bâkir toprağın 1.828.418 km²'si Çinliler'in elindedir. İşte Türkistan'ın bu parçası doğu kısmına isabet ettiğinden bizler buraya "DOĞU TÜRKİSTAN" diyoruz. Geriye kalan 3.171.592 km² ise bugünkü Sovyetler Birliği sınırları içinde, yani Rus işgalindedir. Bu sebepten de Ruslar'ın elindeki kısma da "BATI TÜRKİSTAN" denilmektedir.

Demek oluyor ki, güzel yurdumuzu bizler ikiye bölmemiştir. Bu bölünme müstevliler tarafından olmuştur. Bize, her ki müstevliden bu toprağın bütünlüğünü ve bağımsızlığını savunmak düşmektedir.

Basit bir ifade ele, Türkistan; iki müstevliden alacaktır. Bu alacağın tahsili ise, her iki emperyalisti ayrı ayrı takip etmekle mümkün olacaktır.

ABDÜLAZİZ MAKSUM

1981 yılının temmuz-ekim aylarında Doğu Türkistan'ı "dergimiz adına" ziyaret etmek fırsatını bulmuştum. Bu ise Çin'e giren ilk Doğu Türkistanlı gazeteci olmak şerefini bana, gurur ve hazzını da Doğu Türkis-

tan Dergisine vermişti. Bu ziyaretimde Altay'a gitmek, büyük kahraman Osman Batur'un mezarını ziyaretle bir fatiha okumak daha sonraları Kaşgar'a gitmek, Doğu Türkistan tarihindeki ilk cumhurbaşkanımız merhum Hoca Niyaz Bey ile diğer şehitlerin huzuruna varmak — eğer varsa kabrilerine — birer fatiha yollamak istiyorum.. Fakat, bu arzum Çinli makamlarca yerine getirilmedi. Bana Altay ve Kaşgar havalisi hariç, ülkenin diğer yerlerinde gezme izni verildi. Bu sebeple, esas arzum olan Altay ve Kaşgar tarafına gidemedim.

Doğu Türkistan, Çin'e karşı zorlu mücadele vermiş, bunun sonucu olarak şöven bir emperyalistin boyunduruğunda kalmış talihsiz Türk yurtlarından birisidir. İstiklâl ve hürriyeti uğruna binlerce şehit vermiş, sayısız aydın evlatları da kurban gitmiştir. Bizler için bu kurbanları iyi tanımak, onların ülküsünü devam ettirmek, onların izinde gitmek en tabii hedeflerimiz olmalıdır. Bu böyle olunca, Ürümqi'ye kadar gelmişken, Abdülaziz Maksım'u da hayatında ziyaret etmek fikrindeydim. Çünkü, bu zatın namı ve şöhretini öncelerden de biliyorduk. Bütün bir ömrünü Çinliler'e, Ruslar'a karşı mücadele ile tüketmişti. Velûd bir kaleme, ateşin bir ifadeye sahipti. Ömrünün hemen hemen tamamına yakını Çin zindanlarında geçmişti. Engin kültürü, sönmek bilmeyen hürriyet aşkı, korlanan cesareti onu vatanından ayıramamış, anavatanında kalmış, mücadelesini orada yürütmek istemişti. O'nun Doğu Türkistan'da varlığı Doğu Türkistanlılar için bir kudret ve cesaret kaynağı idi. Fakat bana, bu aziz kahramanı görmek nasip olmadı.

Ancak bu defa Abdülaziz Maksım'un bir suikaste mi, bir tren kazasına mı yoksa eceliyle mi, sebebi belli olmayan bir ölümle, O'nun aziz ruhunun da Osman Baturlar'ın, Hoca Niyazlar'ın yanına vardığını öğrenmiş bulunuyoruz...

Bizler onun fikirleri doğrultusunda, O'nun heyecanıyla mücadelemizi sürdüreceğiz, bıraktığı izinde yürüyeceğiz...

Merhuma Allah'tan rahmet eylesin...

Ruhu şad olsun...

DOĞU TÜRKİSTAN KONUSUNDA GELİŞMELER

İSA YUSUF ALPTEKİN
Doğu Türkistan Hükümeti
Eski Genel Sekreteri

Açıklama :

Doğu Türkistan Hükümeti eski Genel Sekreteri ve hür dünyadaki Doğu Türkistanlılar'ın lideri İsa Yusuf Alptekin Ankara'daki Çin Halk Cumhuriyeti Büyükelçiliği vasıtasıyla Çin Başbakanı Cav Zin Yang ile Komünist Partisi Genel Sekreteri Hu Yav Bang'a "Doğu Türkistan Problemi"ni ihtiva eden ve isteklerden oluşan bir "muhtıra" göndermiştir.

Ayrıca Türkiye Türkleri, İslam Alemi ve hür dünyaya hitaben konu ile ilgili olarak bir müracaatnâme gönderen Alptekin; Doğu Türkistan Türkleri'nin dert ve davalarını dile getirerek, hür dünyayı "sarı" ve "kırmızı" tehlike karşısında bir kez daha uyarmıştır.

Gönderilen "müracaatnâme" ile "muhtıra"yı aşağıda aynen yayınlarken, "Doğu Türkistan Gerçeği" karşısında insanlığı insafa davet ettiğimizi, yardım elini uzatması gerektiğini "Doğu Türkistan Dergisi" olarak bir kez daha sütunlarımızda hatırlatmayı bir borç biliriz.

Yazı Kurulu

BÜYÜK TÜRK MİLLETİ, İSLAM ALEMİ VE İNSANLIK DÜNYASINA MÜRACAAT

Bugün Kızıl Çin esareti altında her türlü insan hak ve hürriyetlerinden mahrum bir vaziyette bulunan ana yurdumuz Doğu Türkistan'ın hür dünya nezdindeki temsilcisi sıfatıyla sizlere sesleniyorum.

Ana yurdumuz Doğu Türkistan son iki yüzyıldan beri önce iki defa Mançu İmparatorluğu, daha sonra Milliyetçi Çin ve takiben de Kızıl Çin tarafından istila edilmiş, bu istilalara karşı giriştiği mücadelelerde kuvvetli müstevlilerin üstün askeri müdahaleleri neticesinde geniş çaplı katliamlara maruz kalmış, istiklâl mücadelelerinde hiç bir dış yardımla desteklenmediği için şoven Çin yönetimlerinin insanlık dışı hunhar, zulüm ve haksızlıklarına işkence ve katliamlarına asimilasyon politikaları-

Sayın ziyaretçi heyet, benim konuşmalarına kısmen katıldıklarını, "gerçekten Milliyetçi Çin döneminde olduğu gibi Dörtler Çetesi döneminde de Doğu Türkistan halkına haksızlıklar yapıldığını, Büyük Han Şovenimzi politikasının sürdürüldüğünü" bildirdiler. Ayrıca, "Önderlerimiz yapılan bütün hataları tashih etmek ve Doğu Türkistanlılarla münasebetleri sıhhatli bir vasata oturtmak istiyorlar" diyerek, Çin'deki yeni merkezî yönetimin tavrı hususunda teminat verici konuşmalar yaptılar.

Eğer bu yeni gelişmeler, yeni Çin yönetiminin Doğu Türkistan meselelerine halkımızın millî arzuları istikâmetinde bir çözüme varma düşüncesini de kapsıyor o takdirde yönetiminizden bir müzakere ortamının oluşması için daha ciddi teşebbüsleri beklemekte haklı oluruz.

Doğu Türkistan meselesinin kesin ve sürekli hal şekli, ancak Doğu Türkistan millî arzularının tam olarak yerine getirilmesi esasına dayanabilir. Bunun şartları ve tefarruatı ise iki millet temsilcilerinin yapacakları müzakerelerle belirlenir. Ben, yukarıdaki hedefe varabilmek için en uygun yolları ve yolları tesbit etmek üzere, Çin hükümetinin her türlü temsilcileri ile müzakerelere girişmeye hazır buluyorum.

Doğu Türkistan halkı ile Çin milleti arasındaki münasebetlerin sağlıklı bir zemine oturtulması, şüphesiz ancak müzakerelerle mümkündür. Fakat, Çin Hükümeti, müzakerelerin başlamasından önce de, tek tarafı olarak, iyi niyetini ispat etmek üzere, bazı şeyleri derhal yapabilir.

Ankara'dan beni ziyarete gelen sayın Elçilik mensuplarına da belirttiğim ve onların da hakşinas bir davranışla teslim ettikleri gibi, Doğu Türkistan'ın yakın tarihi, bu ülkenin halkına Çin devletini idare edenler ve bunların memurları tarafından yapılmış olan büyük zulüm ve haksızlıklar ve çektirilmiş büyük acılarla doludur.

Son 200 küsur sene zarfında bir kurtuluşu bir istila takip etmek üzere Doğu Türkistan Çin esareti altında kalmıştır. Bu dönemde büyük zulümler irtikâp edilmiştir. Mançu, Milliyetçi Çin ve Çin Halk Cumhuriyeti dönemleri, adeta Doğu Türkistan halkına zulümde birbirleriyle yarış etmişlerdir. Özellikle Çin Halk Cumhuriyeti döneminde yapılan zulümleri anlatmak için ciltler dolusu kitap yazmak gerekir.

Eski zamanlarda Türklerin, Tibetlilerin, Moğolların ve Mançuların istilasına karşı bunlara "müstevliler", "emperyalistler", "barbarlar" ve "haydutlar" diyen ve onları ülkelerinden kovan Çinliler, onların topraklarını istila ettikten sonra kendi topraklarına katmakta ve ülkelerinin adlarını değiştirerek bu yabancı milletlerin anayurtlarının tarihen Çin toprakları olduğunu iddia etmekte tereddüt göstermemişlerdir.

Bu ülkelerde Çin idaresini yerleştirdikten sonra, zulmü sürekli bir müessesese haline getirmişler ve tarihin benzerine şahit olmadığı bir emperyalist idare kurmuşlardır.

Zaman içinde bütün emperyalist yönetimlerde bir gevşeme ve insanileşme görülür ve emperyalist devletler, hakimiyetleri altındaki ülkelere nefes alma imkânları verirken, Çin şovenizminde en küçük esneme olmamıştır ve en ilken sömürgecilik usulleri, hürriyet çağı olarak bilinen 20. asrın bütün çalışmalarına rağmen, Doğu Türkistan ve diğer Çin sömürgeleri üzerinde sürdürüle gelmiştir.

Rus emperyalizmi ve Batı emperyanizmi dahil dünyadaki emperyalist güçler ile emperyalist Çin millî politikasının sathî bir karşılaştırılması bile, Doğu Türkistan faciasını açık-seçik ortaya koymaya kâfi gelecektir.

Batılı emperyalist devletlerin istilası genellikle iktisadi olmasına karşılık, Çin millî politikası, iktisadi kazançlara ilaveten, anayurtları istila edilen milletlerin tamamen imha edilmesi gayesini gütmüştür.

Batılı emperyalist devletler, esaretleri altındaki milletleri iliklerine kadar sömürürken, onların diline, dinine, örfüne ve adetlerine dokunmamış, tarihi ve millî abidelerini olduğu gibi muhafaza etmelerine ses çıkarmamıştır. Çin millî politikası ise, istila ettiği ülkeyi ve esaret altındaki milleti demir biryumrukla ezmiş ve bu gibi milletlerin dinini, dilini, örf ve adetlerini de yok etmeye gayret etmiştir.

Batılı emperyalistler, istila ettikleri ülkeye kendi dillerinde bir isim vermemişlerdir. Mesela, Çarlık Rusya'sı, Batı Türkistan'ı istila ettikten sonra merkezi Taşkent'te olmak üzere bir umumi valilik ihdas etmiş, buna Türkistan Umumi Valiliği adını vermiştir. Bolşevikler Batı Türkistan'ı beş parçaya ayırmışlardır, ama bu parçalara, sözde "Cumhuriyetlere" Özbekistan, Kazakistan, Türkmenistan, Kırgızistan ve Tacikistan gibi kabile adları vermişlerdir. Şoven Çin politikası, Doğu Türkistan'ın adını değiştirmiş, bütün şehirlere, ülkedeki her şeye Çince adlar vermiştir.

Ruslar dahil hiçbir Batılı emperyalist devlet istila ettikleri toprakları, kendi topraklarının ayrılmaz bir parçası olarak ilan etmemişlerdir. Emperyalist Çin millî politikası Doğu Türkistan'ı "Çin'in ayrılmaz bir parçası" olarak ilan etmiş, bu hususta tarih ve coğrafya ilmini tahrif etmiştir. Batılı emperyalist devletler, esaretlerindeki milletlere hiç olmazsa şikâyet, tenkit, miting, dini ve medeni ve kültürel muhtariyet hakkı tanımışken, gazete, mecmua çıkarma, matbaa, parti ve cemiyet kurma imkânı vermişken, emperyalist Çin politikası, bu hakların hepsini inkâr etmiş ve ortadan kaldırmıştır.

Batılı emperyalistler, esaretleri altındaki milletlere çağdaş medeni imkânlarını ve teknolojiyi götürmüşlerdir. Ama Çin emperyalizmi Doğu Türkistan'ı, tarihin bu ilim, kültür ve medeniyet merkezini harebe haline getirmiştir ve onu halkını cahil ve geri, medeniyetin nimetlerinden mahrum bırakmıştır. Mesela İngilizler, Hindistan'da Gandhi, Tagore, Muham-

med Ali Cinnah, Muhammed İğbal gibi şahsiyetlerin yetişmesine imkân verirken, Çin millî politikası bu gibi şahsiyetleri yoketmeyi politikasının temeli saymıştır.

Batılı emperyalist devletler zaman içinde istila ettikleri memleketleri terketmeye başladılar ve bunun neticesi olarak yüzlerce millet hürriyetine kavuştu ve bugün Birleşmiş Milletlerin üyesidirler. Ama Çin, istila ettiği topraklardan çıkma niyetini gösteren en ufak bir harekette bulunmadı.

Son olarak şunu belirtmek istiyorum : Evvelce Batı Türkistan'dan Doğu Türkistan'a hicretler olmuştur. Bunun manası şuydu : Rus mezalimiae dayanamayan on binlerce Türk, Batı'dan Doğu Türkistan'a iltica etmişti. Bu mülteciler Batı Türkistan'a "Yaşayan Cehennem" derlerdi. Şimdi ise, Doğu Türkistan'ın "Yaşayan Cehenneminden" Batı Türkistan'a, Çin Halk Cumhuriyeti'nin ifadesiyle 60.000 kişi kaçanların ifadesiyle de 210.000 kişi iltica etmiştir. Bu olay, Sovyet Rusya'da idarecilerinin üzerinden emperyalizm ayıbını kaldırmaz ise de, Çin'in zulümde hat seviyeye ulaştığını göstermeye yarar ve yeni Çin yönetimine ileride durumu düzeltmekteki başarısını veya başarısızlığını göstermek hususunda bir miyar teşkil edebilir.

Yukarıda belirttiğim gerçeklerin, Doğu Türkistanlılar için acı hatıralar teşkil ettiği ve birçok hayal kırıklıklarının kaynağı olduğu muhakkaktır. Bu gerçekleri Doğu Türkistanlılar hâlâ çok canlı bir şekilde içlerinde hissetmektedirler. Şu halde, sizin hükümetinizin değişik tavrı hakkında elle tutulur ve inandırıcı deliller ve işaretler görmek isteyen Doğu Türkistanlıların bu isteklerini makûl sayacağınıza eminim. Bu mektuba bütün Doğu Türkistan halkının duygularını ve isteklerini aksettiren bir talepler listesini ekliyorum. Çin hükümeti bu istekleri derhal ve tek taraflı olarak yerine getirebilecek durumdadır. Müzakerelerde her iki tarafın da süratle bir sonuca varmak isteyeceğini farzetsek dahi, müzakereler biraz zaman alabilir. Bu talepler istikâmetinde sizin müzakerelerden önce yapacağınız süratli ve tek taraflı icraat, sizin iyi niyetinizi dünya umumi efkârı önünde ve Doğu Türkistan halkının umumi efkârı önünde ispat etmeye yarıyabileceği gibi, müzakereler için iyi bir hava meydana getirmeye de yarayabilir.

Bugüne kadar ki Çin yönetimleri, Doğu Türkistan meselesine katı sömürgecilik anlayışının bir sonucu olan kuvvet ve şiddet politikası ile yaklaşmışlardır. Bu politika Doğu Türkistan'da arkası gelmeyen ayaklanmalara yol açmış, her iki milletten milyonlarca kişi karşılıklı çarpışmalarda hayatlarını kaybetmişlerdir. Şu anda ise, Doğu Türkistan halkının karşısına Sovyet Rusya bir kurtarıcı rolünde çıkmakta, müdahale için herhangi bir yetkiliden davet beklemektedir. Doğu Türkistan halkını, millî arzularının gerçekleşmesi için ayaklanma veya Sovyet orduları

nı davet gibi yollardan biri tersih zorunda bırakmamak ve köklü bir çözüme gitmek müzakere yolu ile mümkündür. Bu yolu açmak sizin elinizdedir. Ekselansınızın bu yolun akla uygunluğunu tamamiyle takdir edeceğine eminim.

Sizden erken bir cevap beklemekteyim ve sizin halkınızdan ve hükümetinizden benim halkıma karşı iyi niyet işaretlerine intizar etmekteyim.

Samimi selamlarımla.

TALEPLER LİSTESİ :

1 — “Doğu Türkistan Çin’in ayrılmaz bir parçasıdır” iddiasından vazgeçilmeli. Sovyet Rusya bile, hakimiyeti altındaki milletlerin istedikleri zaman Birlik’ten ayrılacaklarını, kâğıt üzerinde, kabul etmektedir.

2 — Doğu Türkistan’a yerleştirilen Çinli göçmenler geri çekilmeli, göçmen iskânı durdurulmalı ve Türk kızlarının Çinlilerle evlenmeye zorlanmalarına son verilmelidir.

3 — Doğu Türkistan’ı sömürgeye çevirmek niyetini gösteren “Sinkiang” adı kaldırılmalı, yerine, yurdumuzun tarihi, coğrafi ve milli adı olan Doğu Türkistan adı kullanılmalıdır.

4 — Doğu Türkistan Türkleri’nin hakiki sayısı, eskiden olduğu gibi gizlenmemeli, dünyaya duyurulmalıdır. Sın Şu Şey devrinde Doğu Türkistan’daki Uygurlar’ın sayısı 4.800.000, Kazakların sayısı ise 500.000 olarak ilan edilmişti. O zaman Çin nüfusunun 450.000.000 olduğu iddia ediliyordu. Şimdi Çin hükümeti Uygurlar’ın sayısını 5.800.000, Kazaklar’inkini ise 800.000 olarak göstermektedir. Buna karşı Çin nüfusunun 1.000.000.000 olduğu iddia edilmektedir. Çin nüfusunun iki katına çıkmanın da üstünde artması ile Doğu Türkistan halkının sayısının hemen hemen sabit kalması arasındaki tezat ciddi dikkat çekicidir. Benim kanaatime göre, Doğu Türkistan’daki Müslüman Türkler’in sayısı en az 15.000.000’dur.

5 — Bütün siyasi mahkûmlar tahliye edilmelidir.

6 — Keyfi tutuklamalar ve duruşmasız idamlara son verilmelidir.

7 — Doğu Türkistan’daki bütün hakimler Doğu Türkistan’ın Türk halkından seçilmeli, lağvedilen şer’î mahkemeler, dini davalara bakmak üzere yeniden ihdas edilmelidir.

8 — Doğu Türkistan’daki yüksek dereceli idareciler, Vali dahil olmak üzere, Müslüman Türkler’den seçilmeli. Doğu Türkistan Türkleri de

askere alınmalı ve Türkleri subay olarak yetiştirmek üzere, Harb Okulu-
nun bir şubesi Doğu Türkistan'da açılmalıdır.

9 — Çin Halk Cumhuriyeti'nin İslam memleketlerindeki sefaretle-
rinde, Doğu Türkistanlı Müslüman Türk elemanlar, diplomatik temsil
görevleri dahil olmak üzere her sıfatla istihdam edilmelidir. Sovyet Rus-
ya da böyle yapmaktadır.

10 — Bütün camiler ibadete açılmalıdır. Tahrip edilen ve yıkılan
camiler tamir edilmelidir. Her seviyede dini tedrisat okulları açılmalıdır.
Dini vakıflara ait mallar gayelerine uygun şekilde kullanılmak üzere
Evkafa iade edilmelidir. Türkiye'den ve diğer Müslüman ülkelerden din
adamları ve dini okullarda öğretmenler davet edilmelidir. Halkın ihtiya-
cını ve arzusunu karşılamak üzere çok sayıda Kuran ithal edilmelidir.

11 — İmkânı olanların Hacca gitmesine müsaade edilmelidir.

12 — Şimdiye kadar tatbik edilen, Doğu Türkistan halkının içki ve
uyuşturucu madde kullanmasını teşvik siyasetine son verilmeli ve ispir-
tolu içkiler ve uyuşturucu maddelerin kullanılması yasak edilmelidir.
Hükümetin uyuşturucu madde imal etmek için kurmuş olduğu fabrikalar
kapatılmalıdır.

13 — Doğu Türkistan'ın tarihi ve kültürü hakkında bilgi veren
okul kitaplarına müsaade edilmelidir. Türk tarihindeki büyük adamları
kötüleme kampanyasına son verilmelidir. Doğu Türkistan'da umumi
kütüphaneler tekrar açılmalıdır ve bu kütüphanelere Türkiye'den ve
Müslüman ülkelerden ve Batı ülkelere gönderilecek kitapların konul-
masına müsaade edilmelidir. Okullarda Türkiye lehçesinin, Arapça'dan,
Urdu dilinin ve Batı dillerinin öğretilmesine müsaade edilmelidir. Tür-
kiye'den, Pakistan'dan, Suudi Arabistan'dan, Avrupa'dan ve Amerika'
dan öğretmenler davet edilmeli ve okullarda görevlendirilmeli. Ayrıca
dini ve kültürel sahalarda daha yüksek tahsil görmek üzere bu ülkelere
öğrenci gönderilmelidir. Doğu Türkistan gibi büyük ilim adamları yetiş-
tirmiş olan ve tarihte büyük bir ilim merkezi olan bir ülkeyi sun'î bir
cehalete mahkûm etme siyasetine son verilmelidir.

14 — Şimdiye kadar, rejime uygun gelmeyen fikirleri taşıdığından
şüphelenilen ana-babaların çocuklarına karşı güdülen ayırt edici siyase-
te son verilmeli. Bugüne kadar yüzbinlerce çocuk, ana-babaları devrime
aleyhtar diye, zengin diye, çiftçi diye, milliyetçi diye, Pan-İslamiyet di-
ye, vs. itham edildiği veya böyle olmalarından şüphelendiği için, tahsil-
den tamamen mahrum bırakılmışlardır. Bu ithamların sun'iliğinden ve
gülünçlüğünden başka, ana-babaya yapılan bu ithamlar masum oldukla-
rı herhalde muhakkak olan çocuklara sirayet etmemeli.

15 — Üniversitelerde tadrifat Türkçe olmalı. Türkistan'da daha çok
sayıda üniversiteler de açılmalı ve Doğu Türkistan'ın yerli halkına bun-
lara girmek hususunda öncelik tanınmalıdır.

16 — Türk diline Çince kelimeler sokulması ve bu gibi kelimelerin kullanılmasını mecburi kılmak tatbikatına son verilmeli. Hükümet dairelerindeki resmi dil ve okullardaki tedrisat dili Türkçe olmalı. Çince ikinci bir dil olarak okutulmalı ve bu dilin okutulmasına ilkokullardan değil, orta okullardan başlanmalı.

17 — Doğu Türkistan'daki Uygur, Kazak, Kırgız, Özbek, Tatar gibi kabilelerin tek bir millet, Türk milleti, olduğu ve sadece aynı dilin değişik lehçelerini konuştukları gerçeği kabul edilmeli ve bunların hükümet zoruyla gerçekler tahrif edilerek ayrı milletler olarak gösterilmesinden vazgeçilmelidir.

18 — Eski ve müşterek edebi dilin kullanılmasını yasaklayan hükümet emirleri kaldırılmalı ve bu dilin kullanılması serbest bırakılmalı ve hükümetçe de muteber sayılmalı.

19 — Daha geniş basın hürriyeti verilmeli. Hükümet tarafından neşredilmekte olan gazeteler (şimdi bütün basın hükümetin tekeli altındadır) daha serbest hale getirilmeli ve mahalli kültüre ve değişik fikirlerin ifadesine daha çok yer verilmelidir. Ayrıca hususi şahıslar tarafından da gazete ve dergi çıkarılmasına müsaade edilmelidir. Radyo, televizyon ve sinemalar da daha serbest hale getirilmeli ve bunlarda mahalli kültüre daha fazla yer verilmelidir. Bunlar yerli sanatçıları da istihdam etmelidirler.

20 — Doğu Türkistan'ın tarihini, kültürünü, folklorunu, halk edebiyatını, türkülerini, destanlarını, vs. incelemek ve bu sahalarda materyel toplamak üzere Doğu Türkistan Türkleri'ne bir Merkez teşkil etme müsaadesi verilmelidir. Bu sahalarla ilgili olarak yabancı ülkelerde yazılmış kitapları ithal etmeye de müsaade olunmalıdır.

21 — Doğu Türkistan'ın kültür eserlerini, tabiat hazinelerini tanıtmak üzere Türkçe, Arapça, Urdu'ca ve Batı dillerinde kitaplar, fotoğraf albümleri ve filmler hazırlamaak ve dış dünyaya bunları ihraç da edebilmek için Doğu Türkistan Türkleri'ne müsaade verilmelidir.

22 — Doğu Türkistan folkloru dünyaya tanıtılmalıdır. Şimdiye kadar Suriye'ye, Kuveyt'e, Afganistan'a ve Pakistan'a gönderildiği gibi, Doğu Türkistan folklor ekipleri Türkiye'ye ve dünyadaki diğer ülkelere de gönderilmelidir.

23 — Doğu Türkistan'dan alınıp başka ülkelere götürülmüş bulunan antika eşya, değerli kitaplar, el yazmaları, vs. mümkün olduğu takdirde geri getirilmelidir. Mümkün olmadığı takdirde bunların kopyaları yapılmalı ve Doğu Türkistan'daki müzelere konulmalıdır.

24 — Şimdi harabiyete terkedilmiş olan Sultan Satuk Buğra Han'ın türbesi ve diğer büyük adamların, dini liderlerin ve Evliya'nın türbeleri ve mezarları, tamir veya ihya edilmelidir.

25 — Tam ölçüde basın hürriyeti, söz hürriyeti ve dernek kurma hürriyeti verilmelidir.

26 — Halk komünist partisine üye olmaya zorlanmamalıdır.

27 — Ülkenin dışına seyahat hürriyeti verilmelidir.

28 — Müsadere edilen bütün topraklar, mallar ve hayvanlar meşru sahiplerine iade edilmelidir.

29 — Bir harabe haline getirilmiş olan memleketin yeniden imar ve inşasına başlanılmalıdır. Memleketin zengin madenlerinden ve tarım mahsullerinden gelen kârın (ki şimdi bu kârın tamamı Çin'e götürülmektedir), bir kısmı bile bu imar ve inşanın masraflarını karşılamaya yetecektir.

30 — Memleketteki işsiz Müslümanlara fabrikalarda iş verilmelidir. Bu fabrikalar halen hemen hemen yalnız Çinli'leri istihdam etmektedir.

31 — Yiyecek maddeleri ve giyecek eşya sahalarında karne tahdidatı kaldırılmalıdır. Halen yürürlükte olan miktarlar hayatı layikiyle idame ettirmemektedir. Giyecek eşya istihkakı ise Müslüman halk için bir yılda adam başına 8 metre pamuklu kumaş ve 1-2 kilo pamuk'tan ibarettir.

DIŞ TÜRKLER ANKETİ'NE GELEN

2. nci Cevap

Soru 1 : Prensip olarak bütün insanları severiz. Siz; Yunan, Bulgar, Rus, Çinli, İngiliz... kişiler arasında Dış Türkler'den bir kişiyi tespit ettiğinizde, O'na karşı sevginiz, diğerleri ile aynı seviyede mi olacaktır?

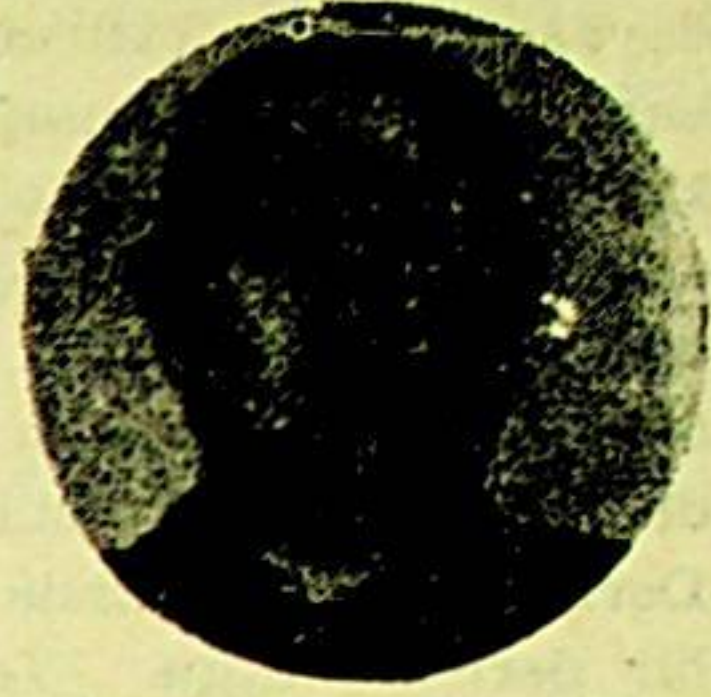
Evet - Hayır... Sebebi?

Cevap 1 : Bütün insanları yaratan yüce Allah'dır. Dolayısıyla Allah'ın yaratmış olduğu bütün varlıkları severiz.. Bu normal bir hadisedir. Ancak insanlar tabiatın şartları icabı gruplaşmışlardır. Bir "arkadaş sevgisi", bir "kardeş sevgisi", bir "çocuk sevgisi" nasıl normal bir hadise ise bir "millet sevgisi" de o derece normal bir hadise olarak kabul edilmelidir. Dolayısıyla tercih yapmamız gerekirse elbetteki kendi millete mensup olanı seçerim.

Soru 2 : Şu veya bu sebeple başka devletlerin hakimiyetinde kalmış soydaşlarımıza karşı, bir mesuliyet duyuyor musunuz?

Evet - Hayır... Sebebi?

Cevap 2 : Bir aile ocağı içerisinde anne-baba, askerdeki oğlu-

Hacı Osman TAŞTAN

HACI OSMAN TAŞTAN KİMDİR?

1905 yılında Doğu Türkistan'ın Altay ilinde bir Kazak Türk'ünün beğeni olan Zayıf Taycı'nin oğlu olarak dünyaya geldi. Babası Zayıf Taycı vatanperver, milli duygu ve ülküsü kuvvetli, ileri görüşlü bir Türk beyi idi. Ötedenberi Çinliler'e karşı yapılan milli isyanlara bilfiil katılıyor ve ülkenin diğer yerlerinde ki milli isyanları da destekliyordu. 1930'lu yıllarda Doğu Türkistan'da Çin'e karşı topyekün isyanların başlatıldığı yıllardır. Bu tarihlerde Hoca Niyaz başkanlığında vuku bulacak olan "Kaşgar isyanı" ve daha sonraları kurulan "Doğu Türkistan Cumhuriyeti'nin liderlerine büyük ümit bağlayan Zayıf Taycı ve dava arkadaşı Elishan Taycı 18.000 kişilik bir kafile ile Hoca Niyaz'ı destekledi. Barköl'de, vatanın kurtuluşu ve istiklâli için uzun yıllar mücadele verildi. Zayıf ve Elishan Tayciler bu arada Hoca Niyaz Bey ile sıkı işbirliğinde bulundular. 1939 yılında Barköl'de 18.000 kişi ile Tibet üzerinden Türkiye'ye doğ-

ru yola çıkan Zayıf Tayci, Tibet'de şehid oldu. Kafilesinin ancak %10'u 1940 yılında o zamanki İngiliz idaresinde bulunan Pakistan'a iltica etti. Zayıf Tayci'nin vefatı ile artık genç Osman Taştan Tayci, O'nun davasını devam ettirmek üzere Elishan Tayci'nin yanında yer aldı. 1942 yılında Elishan Tayci vefat edince tek başına kalan Osman Taştan perişan ve bitkin halkını bir an önce düzlüğe çıkarma çabasına girdi... "Doğu Türkistan Göçmenler Derneği" adı altında Pakistan'da bir dernek kurdu. Ve bunun başkanlığını üslendi. Bu derneğin yoğun çalışmaları neticesinde Mehmet Emin Buğra ve İsa Yusuf Aıptekin Beylerle temas kuran Osman Taştan 1800 civarında kalan adamlarını Türkiye'ye getirmeyi başardı. Halen hür dünyadaki Doğu Türkistanlılar'ın tek resmi kuruluşu olan "Doğu Türkistan Göçmenler Derneği'nin başkanı olup, İsa Aıptekin Bey'in de yakın mesai arkadaşısıdır.

nu nasıl düşünüyor ve mesuliyet duyuyorsa elbetteki bir millet ocağı olarak da kendi insanımı düşünmek zorundayım... Bu zorunluluk "millet olmanın" birinci şartıdır ve insani bir duygudur...

Soru 3 : Oradaki soydaşlarımıza, hakim millet idaresinin müşfik ve benliklerini korumada serbestlik tanıdığına inanıyor musunuz?

Evet - Hayır, neden?

Cevap 3 : Rus, Çin ve diğer devletlerin idaresi altında yaşadıklarına göre "serbestlik" teriminin

zaten bir anlamı yok olmaktadır. Fakat yine de tartışılması gerekirse, eğer oralarda serbestlik olsaydı, Türkiye'de yaşayan bizler onları iyi tanırdık, onlarda bizleri iyi tanırdı. Yani bir seyahat hürriyeti dahi söz konusu değil. Arada sırada dünyanın gözünü boyamak gayesiyle masraflarını kendileri karşılayarak soydaşlarımızdan bir heyet teşkil ederek hür dünyaya gönderiyorlar. Bunlar bir fırsatını bularak gitiklerti ülkelere sığınıyorlar. Turist olarak gelenler iltica ediyor. Ve bunun gibi yüzlerce sebep göstermek mümkündür. Öyleyse "serbestlik"ten bahsetmek mümkün değildir. Zaten bu gerçeği görmemek için ya kör olmak veya satılmış olmak gerekir.

Soru 4 : Zamanımızda da devletler, milletler kültürlerini olabildiğince dünyaya yaymak için büyük çaba sarfediyorlar. Biz ise, soy ve kültür bağı bulunan Dış Türkler'le bile ilgilenmiyor, kültür beraberliğini kuvvetlendirecek hiçbir şey yapmıyoruz. Birkaç sende bir gönderilen ses sanatkarları ve kalitesiz filmlerimiz dışında... Bu durumu nasıl yorumluyorsunuz?

Cevap 4 : Bu husus kanaatimce tamamiyle ülkemizin "Dış politikası" ile ilgilidir. İçimizdeki beşinci kol, devletimizin "milli siyaseti" ele almaması, uygulanmaması için gayret sarfetmektedir. Türkiye bu içteki tehlikeye karşı savaş açmıştır. Ve bu savaşı 12 Eylül harekâtı ile noktalamıştır. Elbetet bu sonuç

getirilecektir. Bunun belirtilerini Devlet Başkanımız Kenan Evren Paşamızın sözlerinde, yurt dışı gezilerinde gördük. Afganistan'dan getirilen Türk soylu göçmenler bu hususun ilk canlı belirtileridir. Devamı kültürel alanda getirilecektir, ümit ediyoruz. Yanlız bütün işleri devletimizin omuzlarına yüklememeliyiz. Tekliflerimizi, görüşlerimizi bildirmeliyiz.

Soru 5 : Dış Türkler ile, siyasi bir gaye taşımayan faaliyetlerin (kültür, spor, turizm vs.) genişçe yaşatılmasına taraftar mısınız?

Evet'se nasıl?...

Hayır'sa nasıl?...

Cevap 5 : Bu sorunuz 4'üncü sorunuzla paralel bir görüş ihtiva etmektedir. Muhakkak ki bu konuya önem verilmelidir. Ancak Türkiye dışında yaşayan soydaşlarımızın hissiyatlarını hayat şartlarına uygun şekilde kültürel, sportif ve turizm faaliyetleri yapılmalıdır. Türk folklor ekiplerimiz Dış Türkler'in bulunduğu bölgelere gönderilmelidir. Mesela Türkistan'da "Nesriddin Ependi", Azerbaycan'da "Molla Nasreddin" olarak bilinen Nasrettin Hoca'nın fıkraları kitap ve ya oyun şeklinde oralara ulaştırılmalıdır. Karagöz ve Hacivat oyunu oralara götürülmelidir. Ve Türk Sanat Müziği'nden ziyade Türk Halk Müziği'nden örnekler oralarda tanıtılmalıdır. Yurt dışında turistik gezi yapmak isteyen vatandaşlarımıza Dış Türkler'in yaşadıkları bölgelere gitmeleri tel-

kin edilmelidir. Elbette bu hususta ilgili bakanlıkların ilgili ülkelerle ikili görüşmelerde bulunması gerekir.

Soru 6 : Komünist Rusya ve Komünist Çin; bilhassa muhtelif Türk kavimlerinin yaşadıkları topraklara milyonlarca kendi soydaşlarını yerleştirmekte; binlerce köy, kasaba ve yüzlerce şehir kurmaktadır.

Ruslar; Kırım, İdil - Ural, Kuzey Kafkasya, Azerbaycan ve Batı Türkistan'da yerli halkın sayısını %1-30 nisbetinde indirerek yerleşmişler; Çinliler de Doğu Türkistan'a milyonlarca göçmen yerleştirerek, yerli halkın şimdiden yarısına eş miktara erişmişlerdir. Bu hareketlerini komünist dünya görüşüne göre yapıyoruz, diyorlar... Sizin görüşünüz nedir?

Cevap 6 : Rus ve Çinliler'in bu siyasetleri tamamiyle gayri insani, gayri medeni hareketlerdir. "Komünist dünya görüşü"ne göre hakkı olmayan bir bölgeye yerleşmenin manası yoktur. Bizde bir görüşe sığınarak bu tür hareketler yaparsak kendilerinin tutumları ne olacaktır, bunu sormak gerek?... Bu göçmen yerleştirme hareketinin altında assimile söz konusudur ve haneye tecavülden başka bir şey değildir...

Soru 7 : Sovyetler Birliği'nde olduğu gibi Doğu Türkistan'daki Türk boyları, Türkçe'nin muhtelif lehçelerini konuşmaktadırlar.

Ruslar, Rusçayı ikinci bir dil ola-

rak değil, ana dil olarak adeta empoze etmektedirler. Öyle ki, mesele, Azerbaycan'ı ziyaret etmiş olan bir Marksist yazar neşrettiği kitabında, bilhassa gençlerin ana-dillerini iyice bilmediklerini, Rusça'yı daha rahat konuştuklarını, hatta — esefle — kaydetmektedir.

Cevap 7 : Bu sorunuza cevabımı genel yönleriyle yukarıda vermiş oldum. Ruslar'ın ve Çinliler'in bu "dil siyasetleri", göçmen yerleştirme meselesinde olduğu gibi assimile ile ilgilidir. Kişi hak ve hürriyetlerini kısıtlayıcılık ve kişiler üzerinde baskı kurma şeklinde izah edilmesi gereken bu hadisenin marksist düşünce ile ilgisi yoktur. Aksine onların milli gayeleridir. Çinliler ve Ruslar görünüşte marksist düşüncededirler ama, uygulamada marksist düşüncenin prensiplerine zıt, millî bir düşünce şekline sahiptirler. Yani Çinliler bir "Çin milliyetçisi", Ruslar da aşırı birer "Rus milliyetçisi'dir. Dolayısıyla bu meselede milletler mücadelesi söz konusudur. Ve milli bir gaye takip edilmektedir.

Soru 8 : Dış Türkler için sürdürdüğünüz mücadele de beğendiğiniz, beğenmediğiniz taraflar nelerdir...

Hususi bir görüşünüz var mı?...

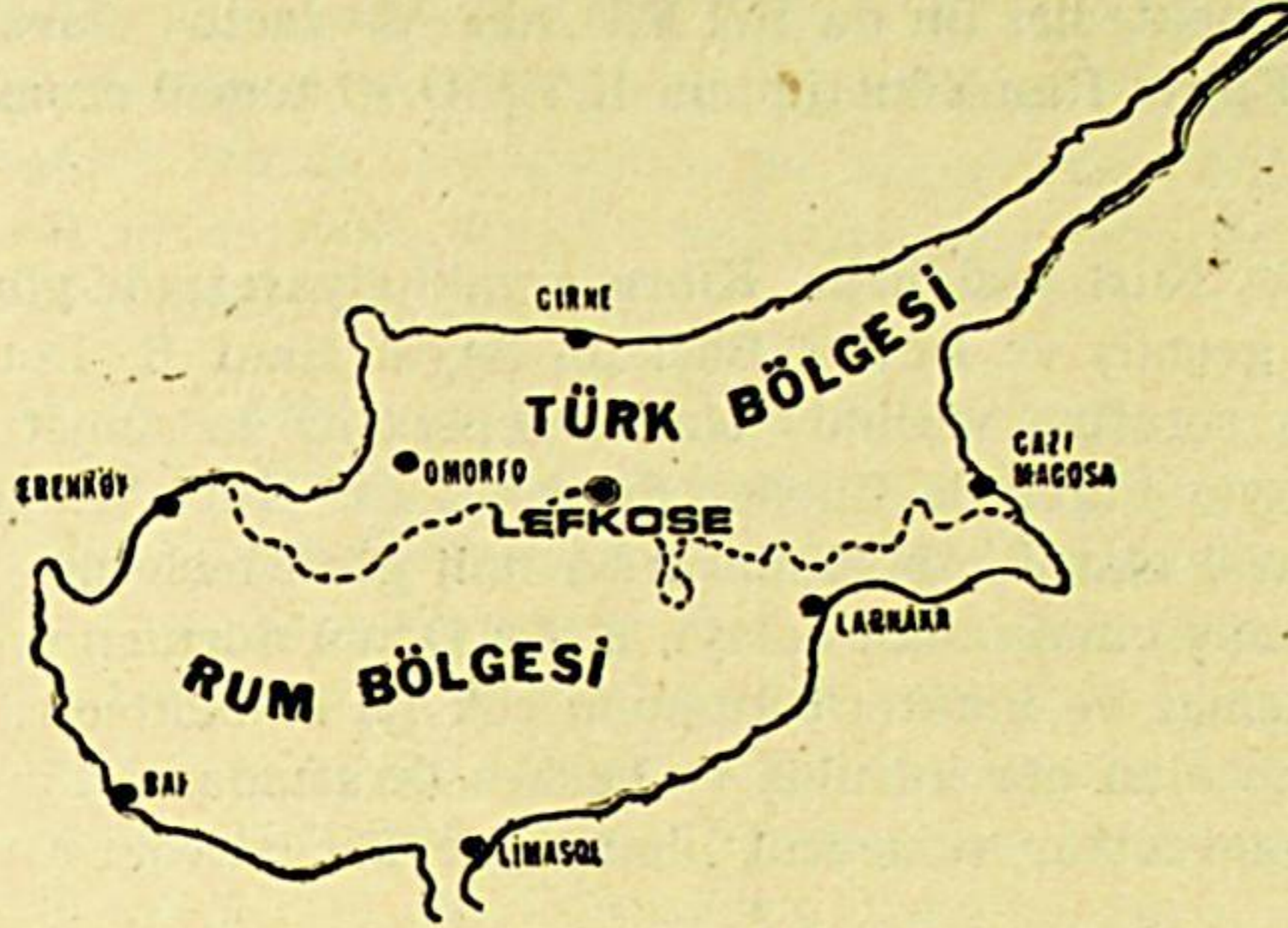
Cevap 8 : Dış Türkler'e mensup insanlarımız ilk geldiklerinde milli heyecanları dorukta, şuurlu şekilde faaliyet göstermekte idiler. Ancak daha sonra hem hükümetle-

rin ilgisizliği hem de rahata kavuşmanın verdiği yumuşaklık bu şuuru fazlaca ayakta tutamamaktı. Nitekim bugüne kadar arzu edilen sonuç alınmış değildir. Bunların dışında kendi aralarındaki iç çekişmeler bugüne kadar son bulmamıştır. Bir vücut olamamışlardır. Kabilecilik şuuru halâ ayakta. Beğendiğimiz taraflarda vardır. Bunlardan birisi göçmenlerimizin çoğunun millî örf ve adetlerini yaşatmasıdır.

Hususi bir görüş belirtmek şu an için ikinci planda kalmaktadır. Çünkü ilk olarak içimizi temize çıkarmak meselesi vardır. Bazı meselelerde bütün dış Türk mensuplarının anlaşması, bir fikir halinde olması gerekmektedir.

Bu halledildiği takdirde çok güzel bir teşkilatlanma kurulabilir. Veya kurulu teşkilat olan Türk Göçmen ve Mülteci Dernekleri Federasyonu yeniden düzenlenerek faaliyete geçilebilir. Bilhassa propagandaya önem verilmelidir. İlgili devletlerin siyasetleri çerçevesi içerisinde girişimlerde bulunmalı ancak milli meselelerden kat'i surette taviz verilmemelidir.

Dış Türkler meselesi hissiyattan kurtarılmalı, çağdaş düşünce kalıbı içerisinde özünü kaybetmek şartı ile mücadele genç elemanlarla sürdürülmelidir. Eskiler ise danışman olarak kalmak şartıyla şuurlu, bilgili gençlere imkân tanınmalıdır.

KIBRIS TÜRK FEDERE DEVLETİ

Uluslararası hukuka göre, bir siyasi topluluğun "devlet" olabilmesi için genel olarak 4 unsurun mevcut olması gereklidir :

- 1 — Belirli bir ülke parçası,
- 2 — Yerleşmiş bir insan topluluğu,
- 3 — Ülkenin her yerinde vebütün kişiler ve şeyler üzerinde etkin ve devamlı bir kontrol icra eden bir hükümet,
- 4 — Egemenlik ve bağımsızlık¹,

Bu dört ana unsuru dikkate aldığımız takdirde, K.T.F.D.'nin belirli sınırlar içinde bir ülkesi vardır ve bu topraklar üzerinde yerleşmiş 200.000 kadar Türk Topluluğu yaşamaktadır. K.T.F.D.'nin sınırları içinde bütün kişiler ve şeyler üzerinde etkin ve devamlı bir kontrol icra eden demokratik esaslara göre seçimle işbaşına gelmiş olan bir hükümet vardır ve K.T.F.D. kendi bölgesinde egemendir ve bağımsızdır. Yani bir devlet olmanın gerektirdiği bütün şartları haizdir. Sadece tanınma talebinde bulunmamış olduğu için, 'de facto' durum "de jure" hale gelmemiştir.

(1) Doç. Dr. Sevin Toluner, Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Milletlerarası Hukuk, İstanbul, 1977.s. 370.

Tanınma talebinde bulunmamasının sebebi : Güneyde bulunan Kıbrıs Rum Yönetiminin kuracağı "federe" bir devlet ile birlikte eşit statüde kurucu ortağı bulunacağı, merkezî zayıf bir hükümet mekanizması içinde yeni bir "Federal Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması arzusudur. Bu neticeye varmak için de, Kıbrıs'ta Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin, Kıbrıs Özet Temsilcisi gözetiminde toplumlararası İkili Görüşmeler devam etmektedir. Bu da K.T.F.D.'nin "de facto" olarak tanınmış olmasının ve Kıbrıs Rum Yönetiminin K.T.F.D.'ni temsil etmediğinin bir delilidir.

Sayın Dr. Kurt Waldheim, Kıbrıs'a vaki ziyaretinde güneyden kuzeye K.T.F.D.'ne geçmiş ve Devlet Başkanı Sayın Rauf R. Denktaş'la temas etmiş, hatta şerefine verilmiş olan resepsiyona katılmıştı, B.M. Genel Sekreteri Sayın Perez de Gueller da selefi Dr. Kurt Waldheim'in Kıbrıs Özel Temsilcisi olarak, toplumlararası ikili görüşmelerde uzun süre gözlemcilik yapmış olmasından dolayı, K.T.F.D.'nin durumunu ve Rum yönetiminin uzlaşmaz ve inkârcı tutumunu çok iyi bilmektedir. Bu gerçek, ilgili ve yetkili olan her kuruluş ve herkes tarafından bilinmektedir. K.T.F.D. fiilen mevcuttur vemevcut olmaya devam edecektir.

Kıbrıs Türk Federe Meclisinin 5 asım 1976 tarihinde aldığı karara göre bizim önerimiz : "İki bölge (bi-zonal), iki toplumlu, bağımsız ve bağlantısız bir Kıbrıs Cumhuriyeti" kurmaktır. Rum-Yunan ikilisi ENOSİS gayesini güttüğü için ikili görüşmelerde böyle bir anlaşmaya yaklaşıldığı bir safhada, meseleyi tekrar uluslararası bir konferansa götürmek ve vakit kazanmak sureti ile uygun fırsat beklemek taktiğine başvurmuştur. Rum yönetimi Başkanı Spiros Kyprianou, bu maksatla 1981 yılı Kasım ayı sonunda 10 gün süreli olmak üzere, Bulgaristan, Macaristan, Fransa ve A.B.D. gibi çeşitli ülkeleri ziyarete çıkmış ve B.M. kararlarına aykırı olarak uluslararası konferans lehine kamuoyu oluşturmaya başlamıştır. Yunan Hükümeti Başbakanı Andeas Papandreu da Yunanistan'ın bütün elçiliklerini bu fikrin aşılması için seferber etmiştir.

Yunanistan'ın PASOK partisi lideri Sosyalist Andreas Papandreu'nun Elenizm idealine uygun olarak, **Kıbrıs'ı kendi ülkesi sayması, Kıbrıs'ın savunmasını Yunanistan'la birleştirmiş olduğunu ilan etmesi ve K.T.F.D.'de bulunan Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri'ni ima ederek, Yunanistan'ın bir kısım topraklarının işgal (!) altında bulunduğundan söz etmiş olması, önemli ve ciddidavranışlardı. Kıbrıs Rum yönetimini dinamik ve aktif bir şekilde destekleyeceğini Hükümet programıyla ve komşularında açıkça beyan etmiş olan A. Papandreu'nun, yasalara aykırı olarak, 1981 yılı Aralık ayı başlarında, Kıbrıs'a Yunan askeri ve ikmâl madde-**

leri çıkartması². Kıbrıs'ta durumu çok hassas ve kritik bir hale sokmuştur.

Halbuki, Rum-Yunan ikilisi, son zamanlara kadar, devamlı olarak, Kıbrıs'ta bulunan Türk Barış Kuvvetlerini işgalci (!) olarak dünya kamuoyuna şikâyet etmekte, fakat yasalara aykırı olarak, ada'da bulunan Yunan askerinden söz etmemekte idi. Ancak A. Papandreu, bu gerçeği, daha fazla gizleyememiş ve yaptığı bir açıklamada "Türkiye Kıbrıs'tan askerlerini çekecek olursa, Yunanistan da askerlerini Kıbrıs'tan çekecektir."³ Sözleri ile hakikatı itirafta bulunmuştur. Bu, üzerinde ciddi yetle durulması gereken bir husustur.

A. Papandreu, Kıbrıs sorununun Yunan emellerine uygun olarak, Toplumlararası İkili Görüşmelerle çözümlenemeyeceği kanaatında olan Kıbrıs Rum lideri Spiros Kyprianou ile aynı görüşü paylaştığından ve S.S.C.B.'liğinin, kendisinin söz hakkı elde etmesi için, Kıbrıs sorununun Uluslararası bir Konferansta çözümleneceği yolundaki önerisine katıldığından, Toplumlararası İkili Görüşmeleri, engellemek taktiğini uygulayarak, uluslararası formlara itmeyi tercih etmiş ve bu yolda bazı girişimlerde de bulunmuştur. A. Papandreu, kendine göre, bazı gelişmeler olduğunu ve Spiros Kyprianou ile acele görüşmek ihtiyacını duyduğunu söyleyerek, kendisini 20-22 Şubat, 1982 tarihleri arasında Atina'ya çağırmıştır. Görüşmeleri ile ilgili olarak, 23 Şubat, 1982 tarihinde yayınlanmış bulunan resmi tebliğde: "Zaten olumlu bir sonuç vereceğine inanmadıkları Toplumlararası İkili Görüşmelerin kesilmesini beklemekten, konunun Uluslararası forumlara kaydırılması hususunda mutabakata varmış oldukları" açıklanmıştır.

27 Şubat - 1 Mart 1982 tarihleri arasında, Güney Kıbrıs'ı ziyarete gelmiş bulunan A. Papandreu, bu 3 günlük süre içinde her konuşmasında ve ziyaret sonunda yaptığı basın toplantısında, sadece aynı görüşleri tekrarlamakla kalmamış, "Elenizmin merkezi olan Yunanistan'ın, son zafere kadar, Kıbrıs Rum yönetimini tam olarak destekleyeceğini, Elenizm için Haçlı Seferi başlatacağını, Elenizmi tekrar ayağa kaldırmak için mücadeleye azimli olduklarını, Türkiye ile dialogun söz konusu olmadığını, Kıbrıs için Haçlı Seferleri başlattıklarını" da beyan etmiştir. Bu beyanatlarını sözde bırakmayan A. Papandreu ile Kyprianou, 6 Mart 1982 tarihinde AET üyesi 9 ülkeye bu konuda mektuplar yollamışlardır⁴.

(1) BİRLİK Gazetesi, 15 Aralık 1981.

(1) BİRLİK Gazetesi, 5 Şubat 1982.

(1) BRT, Bayrak Radyosu'nun 18.20'deki Haber Bülteni 7.3.1982 tarihli Birlik Gazetesi.

Elenizm maskesi altında genişleme politikası güden Yunanistan'ın Başbakanı A. Papandreu'den halkın önünde böyle bir talimatı almış bulunan Rum Yönetimi ve Rum görüşmeci, Toplumlararası İkili Görüşmeleri başarısızlığa uğratmak için, her türlü tertibe elbette başvuracak ve böylece görüşmelerin kesilmesine sebep olacaklardır.

Bütün bu tahriklere rağmen, Türk tarafı olarak biz, B.M. kararlarına, Denктаş-Makarios ve Denктаş-Kyprianou doruk toplantılarında alınmış olan kararlar çerçevesinde ikili görüşmelere B.M. Eski Genel Sekreteri Dr. Kurt Waldheim'in iki tarafın görüşlerini telif eden önerisi (değerlendirmesi) üzerinde, devam kararındayız. Masadan kaçmayacağız. Kurucu ortaklık hakkımızı ve devletimizi her türlü şartlar altında, hiçbir tehdide boyun eğmeden, sonuna kadar savunacağız.

NETİCE :

Kıbrıs Cumhurbaşkanı Makarios'un 1 Ocak 1964 tarihinde tek tarafı olarak, Kıbrıs Andlaşmalarını feshettiğini ilan etmesi, Cumhurbaşkanı Muavini Dr. Fazıl Küçük'ün makamını EOKA çetelerinin işgal etmiş bulunması, Türk Milletvekillerinin, bir daha Temsilciler Meclisine girmek üzere Meclisten uzaklaştırılması, Türk memurların ya bürolarında öldürülmeleri veya yollardan toplanarak kayıplara karıştırılması sonucu, Yönetimin, Kıbrıs Anayasasına aykırı olarak tamamen Rumlaştırılması sebebi ile, yasal Kıbrıs Cumhuriyeti çökmüş ve gayri meşru Rum yönetimi ortaya çıkmıştır. Bu durumun tek sorumlusu Rum-Yunan ikilisi-
dir.

Yasalar karşısında, Rum Yönetimi, hiçbir şekilde Türk Toplumunu temsil edemez, çünkü eşit statülü kurucu ortak olan Türk Toplumunu silah zoru ile Kıbrıs Cumhuriyeti yönetiminden uzaklaştırılmıştır.

Kıbrıs Türk toplumunun ihtiyaç duyduğu hizmetleri, halka vermek için, teşkilatlanmaya mecbur kalmış olan Kıbrıs Türk Yönetimi, çeşitli gelişmelerden sonra, en nihayet 13 Şubat 1975 tarihinde Kıbrıs Türk Federe Devleti'ni ilan etmek sureti ile kendi bölgesinde, belirli sınırları içinde, bütün kuruluşları ve organları ile, tam hükümran olan bir devlet oluşturmuştur. Kıbrıs Türk Toplumunun yasal temsilcisi Kıbrıs Türk Federe Devleti'dir.

Toplumlararası ikili görüşmelerle, Kıbrıs gerçeğine uygun, adil, kalıcı, iki toplumlu ve iki bölge (bizonal) bir çözüme varmak için görüşme masasından kaçmayacağız. Rum-Yunan ikilisinin Elenizmin yeniden ayağa kalkması için, haçlı seferi açmış olmaları karşısında, K.T.F.D.'nin daha ne kadar müddetle tanınma talebinde bulunmayacağını siyasi konjüktür gösterecektir.

ABDÜLAZİZ MAHDUM CENGİZHAN VE ŞEHADETİ

A. Şekûr TURAN

Türkistan'a dair Türkçe kitaplar, belgeler ve resimleri toplayıp bir "Türkistan Kitaplığı" kurmak istiyordum. Teşebbüslerim neticesinde elime bazı eserler geçmeye başladı. Bunlara Mekke'de oturmakta olan yurttaşlarımızdan Sayın Rahmetullah Türkistani'nin gönderdiği "Uygur Sarfı" isimli gramer kitabı da eklendi. Kitabın iç kapağında "kitap ismi" olarak "Uygur Sarfı" yazar olarak da : "Şarki Türkistan Bügür Şehrinden Kazlel-Kuzzat Damolla Aşur Elim Ahun Merhum oğlu Hacı Abdula-ziz Mahdum Cengizhan eseridir" ibaresi vardı. Böylece yazarın babasının Bügür şehrinde baş kadılık yaptığını da öğrenmiş olduk. Kitabın iç kapağında basım tarihi yoktu. Basım yeri olarak Mısır gösteriliyordu. Ayrıca yazarın "Asya'nın Kalbi Türkistan" isimli eserinin de olduğunu öğrenmiş oldum.

Kitabın giriş kısmında Türk dilinin zenginliklerini ve bir Türk boyu olan Uygurlar'ın Türk dili ve edebiyatına yaptığı hizmetleri anlatırken, eserin hazırlanmasında Sayın İsa Alptekin ve Celâleddin Beyler'in de rolü olduğundan bahis ediliyordu. Eser okul kitabı niteliğinde olup 40 sayfa idi. Gramerde yer alan isim ve misaller Doğu Türkistan'ın yakın tarihi ile ilgili kişiler ve hadiseleri kapsıyordu. Böyle olunca da yazarın daha Dârülazharde öğrenci iken memleketinin meseleleriyle yakından ilgilenecek eline geçen her fırsatta yurdu için hizmet etmek arzusu açıkça gözüküyorsa da bu uğurda günü geldiğinde canını verip şehit olacağını kim bilebilirdi?

Öğrenimini tamamlayıp yurdu olan Doğu Türkistan'a dönen yazarı, bazı çetin meseleler bekliyordu "pelle"si (sarık) sırtında, yerlere kadar uzanan "baksam tonu" (ipekli bir nevi cübbe) ve sakalını uzata bildiğin-ce uzatan kişiler akla geliyordu. Oysa benim 1948 senesinde Ürümcü'de gördüğüm Cengizhan'ın dini merasimler dışında başında foteri, sırtında

Avrupalı şık elbisesi vardı ve yüzü tıraşlı idi. Bu durumu meslektaşları tarafından olduğu gibi etrafındakilerce de yadırganıyordu. Yanılmıyorsa meslektaşlarıyla giyim kuşamda olduğu gibi islama bakış açısından da pek uyuşamıyordu. Bunlara rağmen o tarihlerde mevki sahibi olan İsa Yusuf Bey'in himâyesinde idi. Bu sebeple muarrızları tarafından yapılan şikâyet ve çirkin iftiralar İsa Yusuf Bey tarafından etkisiz hale getirilerek kendisini "Uygur Uyuşması" (Uygur Kültür Merkezi) Genel Başkanlığı görevine atanmıştı. Böyle bir göreve yurtdışında öğrenim görmüş şuurlu milliyetçi birinin atanması Çin yönetimini tedirgin ederken, bazı çevrelerde şahsi çıkarları yüzünden bu göreve Cengizhan'ı layık bulmuyorlardı. İsa Bey bu gürültülere bakmadan Abdulaziz Cengizhan'ı sonuna kadar himaye etti. Cengizhan da eski arkadaşı, yeni hamisi olan İsa Yusuf Alptekin Bey'in siyasi görüşü doğrultusunda hareket ediyordu. Bu görev dışında "Yüksek Öğretmen Okulu"nda din dersi ve İslam tarihi de okuttu.

Yurdumuz Kızıl Çin istilâsına uğrayınca "1949" Mehmet Emin Buğra ve İsa Yusuf Alptekin Beyler yurdumuzu ve milletimizi neticesiz savaşlara sürükleyecek teklifleri kabul etmeyip, Hindistan'a çıkma kararı aldılar. Karar gereğince kafile halinde yola çıkıldı. Bu kafiye oluşturulan 200 civarındaki yolcular arasında Abdülaziz Cengizhan'da bulunuyordu. "Kökât" isimli hudut kapısına geldiğimizde Çinliler yukarıda ismi geçen iki liderimizi tutukladılar. Kafile beklerken, Abdülaziz Cengizhan'la bir haftaya kadar aynı çadırda kalmıştım. Bu hudutta sıkışanlardan bir çoğu huduttan geçebilmek umudu ile hemen Kuran'a sarılıp birbiriyle yarışircasına Kuran okumaya başladı. Ben de aynı gayelerle onlara uymuştum. Fakat Abdülaziz Cengizhan Kuran okumuyordu. Orada da Cengizhan'a bazı yersiz sataşanlar olmuştu. Bu uzun beklemelerin neticesinde bir kısmımız hududu geçebildik. Cengizhan ve bazı arkadaşları başka çevreler arayıp huduttan geri dönmüşlerdi. İki lider de konumuz dışındaki etkenler ve çabalar sayesinde kurtulmuşlardı. Nihayet binbir zorluklarla Hindistan'a geçmeye muvaffak olup, Türkiye'ye gelip yerleştik.

Mehmet Emin Buğra'nın Ankara'da çıkardığı "Türkistan Sesi" dergisinde "Temuz 1956, sayı 1. sayfa : 30" da **Bir Kızıl Çin Ajanı'nın İtirafı** başlıklı bir yazı yayımlanmıştı. O yazıdan Abdülaziz Cengizhan'la ilgili olan kısmı aynen alıyorum :

Soru : Memleketten "D. Türkistan'dan" çıkarken bizimle beraber Hindistan hududuna kadar gelip de sonradan bizden ayrılıp memlekette kalan fikir arkadaşlarımızın durumları nasıl?

"Cevap : Onlardan Kurban Koday ve Abdülaziz Cengizhan, hükümet aleyhine gizli çete kurdukları için idam edildi..."

Bundan başka aynı sayfanın dipnotunda Abdülaziz Cengizhan hakkında şu kısa bilgi de yer almıştı :

“Abdülaziz Cengizhan aslen Doğu Türkistanlı olup, Mısır’da dini tahsilini tamamladıktan sonra 1947 senesinde memleketine dönmüştür.”

Onun gibi huduttan memleketine dönen ve yurdu için şehid olup, (ileride üzerinde durulup hakkında yazı yazılacak olan) Kurban Koday ve Fetheddin Mahdum’u azda olsa yakından tanıyan biri olarak, şehadet haberleri duyuluncaya kadar bu üç kişinin üzerinde pek durmamıştım. Çünkü ister memlekette, ister hududu geçtikten sonra bu kafileden kilerden bazıları ateşli nutuklar ve büyük vaadlerle yurtlarından ayrılmışlardı. 32 seneden beri hep bunları izledim. İçlerinde gerçekten sözünde durup memleketleri için çalışanlar olduğu gibi, bazıları da maalesef memleket meselesini kendi geçim ve çıkarları için alet ettiler. Bazılarına Formoza’ya meccanen gidip gelme kapıları açılmışken, şimdi de Doğu Türkistan kapıları açılmışa benziyor... Bu hadiselere şahit oldukça Abdülaziz Cengizhan ve diğer şehitler gözümde büyümektedir.

Mehmet Emin Buğra öldükten sonra onunla beraber çıkarmakta olduğu “Türkistan Sesi” dergisi de kapandı. Genç arkadaşlarımın çeşitli isimlerde çıkardığı dergiler de pek uzun ömürlü olmadığı gibi çıkmakta olanı da, Doğu Türkistan gibi büyük meselesi olan bir memleketin davasını yürütecek nitelikte ise de, maddi imkânlarının sınırlı olduğu malûmunuzdur. Bu genç arkadaşlara destek sağlayıp yardımcı olunursa yapacaklarına inanıyorum. Bunun vebali yırt dışında olan bütün Doğu Türkistanlılar’ın omuzundadır. Çünkü böyle bir derginin finansmanını sağlayacak zenginlerimiz olduğu gibi Çin’de ve Doğu Türkistan’da “Uruş Haberi”, “Çini Türkistan”, “Altay” ve “Tiyaşan” dergileriyle “Erk” isimli gazeteyi çıkaran ve yöneten Sayın İsa Yusuf Alptekin Bey de İstanbul’da oturmaktadır. Halen kendi aramızdaki daha doğrusu düşmanlarımız tarafından sokuşturulan bazı meselelerin polemiğini yapmak veya yapılanı aynen devam ettirmek isteyenler de var? İnşallah bundan sonra ortaya çıkacak olanlar yapılan hatalardan ibret ve ders alıp yurdu için faydalı hizmetler yaparlar...

Yüce Tanrı biz Doğu Türkistanlılar’ı yaratırken Çinlilerle komşu yapmış?.. Bu kötü komşu yetişmiyormuş gibi Ruslar’da komşumuz olmuştur. 200 seneden beri bu komşularla savaş halindeyiz. Belki Ulu Tanrı sevdiği kullarını şehitlik mertebesiyle şereflendirmek için böyle komşularıda başımıza musallat etmiştir. Son zamanlarda Çin Halk Cumhuriyeti’nin kısmen batıya yaklaşma eğilimi neticesinde kültürel toplantılara Doğu Türkistan’dan gelenler oldu. Mesela geçen sene II’inci Milletlerarası Türk Folklor ongresi’ne Abdülşekûr Turdi katılmıştı. Bursa’daki Kültür Bakanlığı’nca ağırlandı. Ardından Türkistan Dans Topluluğu geldiler, gösteri yaptılar. Tabii ki bu gösteriler bir kısmımızın memleket hasretini kısa da olsa gidermiştir.

Amma şunu da unutmamalıyız ki bu oyunlar şehitlerimizin döktüğü kanlarını ve öz yurdunda azınlık durumuna getirilen Doğu Türkistan Türk'ünün ızdıraplarını unutmamıza sebep olmamalıdır. Biliyoruz ki bazı tarihçiler Doğu Türkistan tarihine "Şehitler ve Gaziler Tarihi" diyorlar... Nitekim Hoten vilayetinin diğer adı da "Şehitane Hoten"dir.

Şu günlerde Doğu Türkistan'ın bazı bölgelerinde Çin yönetimine karşı ayaklanmaların olduğuna dair haber gelmektedir? Bu yurdumuzda gene şehitler, gaziler olacak... Şehirler yanacak... Ölüm mangaları kurulacak, demektir.

Şehitlerimize Tanrı'dan rahmet dilerim...

M.V.R. — BULGARİSTAN VE TÜRKİYE

Bulgaristan'daki komünist yönetimden kaçarak Fransa'ya yerleşen Bulgarlar'ın 9 yıldan beri çıkarmakta oldukları "L'Avenir" — "Bıdaşte" dergisinin 1981 yılı Şubat sayısının 33. sayfasında Türkiye ile ilgili yazı suretini önemli olduğundan aşağıda aynen yayınlıyoruz:

Soruların üzerinde daha teferruatlı durarak şunu iyi bilmek gerekir: Bulgar idarecileri komşu ülkelere karşı olan kötü niyetleri ile bu ülkelere daimi olarak kaçak yollardan silah soktukları ve bunları tutulmuş adamları sayesinde para mukabili haber alma faaliyetinde de buldukları gerçektir.

"... Komünist idareciler Bulgaristan'daki Müslüman Türk azınlığı üzerinde son zamanlarda baskı ve terörü artırmış, akla-hayale gelmeyen işkence metodları ile «ırk ayrıcalığına gitmişlerdir...

Ancak, Türkiye'nin konu üzerinde durması üzerine bu insanların bir kısmına «göç izni verilmiştir. Fakat bunların arasına özel surette yetiştirilmiş casus ve ajanlar sokularak Türkiye'ye yollanmışlardır...

Bunların yanı sıra Bulgar konsolosluklarına da bu kabil kişiler yollanmıştır. Meselâ; Ankara Bulgar Büyükelçiliği ile İstanbul ve Edirne'deki Bulgar Konsolosluklarına birçok askeri haber alma ile ilgili yüksek rütbeli Bulgar subayları atanmıştır. Bunlardan Albay Kostadin Kristev "Edirne Konsolosu" dışardan haber alma örgütünün elemanı idi. 1973-78 yıllarındaki İstanbul Konsolosu: Goço Ivanov Gacev, yaptığı casusluk hareketleri ortaya çıkınca hudut dışı edilmiştir. 1976 yılında Ankara'ya gelen Vlademir Georgiev Grincarev askeri haber alma görevlisi olup, M.V.R. ajanı sıfatıyla Bulgar Dış Ticaret Bakanlığı kisvesinde idi.

AFGANİSTAN'DA YAŞAYAN TÜRK KAVİMLERİNİN DURUMU

Afganistan çeşitli kavimlerden oluşan bir ülkedir. Bu etnik guruplarının en kalabalığı şunlardır : Peştunlar, Tacikler, Özbekler, Türkmenler, Hazaralar, Kırgızlar ve Nuristaniler. Bu kavimler asırlardan beri bu coğrafi bölgede yerleşmişler ve birlikte yaşamışlardır. Bu arada Buhara emirliğinin (1923 - 1924) çökmesinden sonra Afganistan'a göç eden Özbekler, Türkmenler, Tacikler, Kazaklar, Kırgızlar ve Uygurlar da vardır. Bu etnik gurupların arasında Özbekler, Türkmenler, Kırgızlar, Kazaklar ve Uygurlar bilindiği gibi öz Türkler olup ve Hazaralar ise Moğul - Kırgız karışımından meydana gelen bir kavim sayılmaktadır. Ariya asıllı olan Tacikler ise Özbekler ve Türkmenler ile karışıklarını için büyük bir kısmı Türkleşmiştir. Paştunlar veya Afganlar da Ariya asıllı olup Afganistan'ın doğu ve güney bölgelerinde ve Pakistan'ın kuzeyinde yaşamaktadırlar. Afgan kabilesinin çoğunu teşkil eden Gilcaylar veya Halaçlar Ak - Hun Türkleri olup son asırlarda dillerini unutarak Afganca konuşmaktadırlar. Fakat bu Halaçların Türk olduklarını gösteren şecereler de vardır. Nuristaniler söylentilere göre Yunanlı İskenderin ordusundan kalan subaylar ve askerlerden ibarettir. Nuristaniler 19.ncu yüzyılda Afganistan kralı Emir Abdül Rahman Han'ın baskısı ile islam dinini kabul ettikten sonra Kafaristan denilen yaşadıkları bölgenin ismi de Nuristan olarak değiştirildi.

Siyası hayat bakımından islamî devrelerde Horasan denilen bugünkü Afganistan, her zaman Türklerin hakimiyeti altında bulunmuştur. İslam öncesi devreleri göz önüne tutmazsak, islami devrinde Gazneniler'den Timurluların son hükümdarına kadar bu topraklar Türkler tarafından yönetilmiştir. Kabil, Gazne, Kandahar, Celalabad, Herat, Belh ve Badaşan gibi meşhur şehirler Afganistan Türklerinin hüküm sürdüğü merkezlerinden sayılmaktadır. İngilizlerin Hint yarımadasına gelmesi ve Hindistan'da Babür İmparatorluğunun yavaş yavaş ortadan kalkması, bu bölgede siyasî durumu temelinden değiştirdi. İngiliz koloniyalizinin çıkarlarına uygun olarak siyasî kuvvet başka kavimlere devredildi. O ana kadar Babür sülalesinin yönetimi altında bulunan Afganistan bir Afgan

kabile reisi olan Ahmed Şah Ddurani'nin hakimiyeti altına girdi. Bu iş İngilizler plânı ile yapıldığı ve hatta Ahmed Şah Durani'nin taç giydiği gün uzaktan bir derviş kılığında bir İngilizin geldiği ve tacı Ahmed Şah'ın başına koyduğu ve bütün milletin bu rastlantıdan çok sevindiği tarihte kayıtlı bulunan bir takım gerçeklerdir. Böylelikle 17.nci yüzyılın sonundan başlayarak Afganistan'da Özbeklerin siyasi hakimiyeti her ne kadar bazı yerlerde beylikler halinde bulunmuş ise de, yavaş yavaş ortadan kaybolmaya ve Afganistan'da yaşayan Özbekler, Türkmenler, Kırgızlar, Çağatayiler, Karakalpaklılar ve diğer Türk kabileleri bütün insan haklarından mahrum edilmeye başladılar. Bu tarihten sonra Peştunların hakimiyetini ülke çapında sağlamak için hükümet hemen bazı faaliyetlere geçti. Başta Peştun kabileleri Özbek ve Türkmenlerin bölgelerinde yerleştirmeleri geliyordu. Bütün Afganistan'ın kuzey ve kuzey-batısını içine alan bu bölgeler çok verimli toprağa sahip olduğu için, bu toprakların en verimlisi bu bölgelerde yerleştirilen Peştunlara bedava verilirdi. Başkentten tayin edilen valiler ve kaymakamlar, aldıkları direktiflerle ellerinden gelene kadar Türk kabilelerini ezmeye ve Peştunları himaye etmeye başladılar. Türk kabilelere eşit haklar ve hatta diğer kavimlerden daha fazla haklar tanıyan krallar, Emir Habibullah Han ve Emir Amanullah Han olmuşlardır. Emir Amanullah Han zamanında devlet büyüklerinin çoğu Türkistanlılardan olmuştu. Amanullah Hanın vekili, Abdül Veli Han adlı Badahşanlı bir Türktü. Fakat son zamanlarda özellikle ikinci cihan Harbinden sonra, Afganistan'da Başbakan olan Muhammed Han zamanında Özbekler ve Türkmenlerin çektikleri zulümlerin anlatmasına asla imkân yoktur. Onun zamanından başlayarak Afganistan'ın Ruslar tarafından işgal edilinceye kadar Özbekler ve Türkmenlerin gördükleri zulümler, Kıbrıs soydaşlarımızın çektiklerinden kaç kat fazladır. Peştunlar istedikleri zaman Özbekleri ve Türkmenleri öldürebilirlerdi. Fakat bir Özbek veya bir Türkmen kendi hakkını savunmaya kalkarak ve tesadüfen bir Peştunu öldürseydi, bu adamın bütün ailesi ve akrabaları mahvedilirdi.

Özbeklerin diri diri yakılması bütün Afganistan'da herkesin bildiği bir gerçektir. Hatta bir ara böyle olaylara karşı çıkan başbakan yardımcılarında birisi hemen işten atıldı. Maarif sahasında bütün Özbekler ve Türkmenlere kendi anadillerinde hiç bir zaman okuma ve yazma hakkı verilmedi. Herkes Peştucayı öğrenmek zorunda idi. Özbekçe ve Türkmençe konuşmak suç sayılırdı. Okullarda kayıtlarını yaptıran Özbek ve Türkmen çocuklar anadiline gelince ya Peştuca veya Farsça yazmak mecburiyetinde idiler. Afganista'nın kuzeyinde yaşayan Türk kabilelerinin nüfusu şu anda altı milyonu aşmaktadır. Tarih kitaplarında Afgan Türkistan'ı adı altında geçen bu bölge sekiz büyük vilayetten oluşmuştur. Bu bölgede yerleştirilen Peştun kabileleri bu bölgenin yerli ahalisi-

nin sosyal ve siyasî hayatında büyük rol oynamakta idiler. Seçimlerde hükümetin emriyle bu göçmen Peştunlar, Özbekler ve Türkmenlerin temsilcileri sıfatıyla milletvekili seçilerek meclise girerlerdi. Tabii ki bu arada propaganda için bir kaç Özbek ve Türkmen de seçilirdi. Özbek ve Türkmen milletvekillerinin mecliste söz söylemeye hakkı yoktu. Mecliste oturup ay sonunda maaşlarını alırlardı. Özbek ve Türkmen halkı ise köle gibi devlete ve bölgedeki Peştun hanlara çalışırdı. Türkiye'de askeri öğrenim görmüş olan ve Amanullah Han zamanında Ankara'da sefir olarak görev yapan ve sonra bütün Türkistan'ın büyük valisi tayin edilen Mohammed Gul Mohmand adlı bir general o bölgede uzun bir müddet Türkleri yok etmeye çalıştı. Başta o bölgedeki Türklerin tarihi yerlerinin hepsini tahrip ettirdi. Türkçe yer isimlerini Afgancaya çevirdi. On yaşındaki çocuklardan yüz yaşındaki yaşlıları Afganca öğrenmeye zorladı. Onun zamanında Özbekler ve Türkmenlerin malına, canına ve namusuna tecavüz etmek meşru sayılırdı. Afganlılar arasında millî bir lider olarak kabul edilen bu hain adama Afganistan'ın kuzeyinde yaşayan bütün halk nefret gözü ile bakarlardı. Türkistanlıları bütün insan haklarından mahrum tutma politikası, Afganistan Ruslar tarafından işgal edilinceye kadar devam etti. Daha önce askeri okullarda seçilen bazı Türkistanlılar, Davud Han Başbakan olunca, bir daha Özbek ve Türkmen çocukları askeri okullarda alınmamaları için bir genelge çıkardı. İlk okulu bitiren Özbek ve Türkmen çocuklarının binde biri liselerde ve yüksek öğretim müesseselerde alınırdı. Dış ülkelere öğrenim görmek için gitmek, Özbek ve Türkmen çocuklar için rüya gibi bir şey idi. Zahir Şah zamanında bir ara Kabil radyosu yarım saatlik bir Özbekçe ve Türkmençe neşriyata başlamıştı. Bu neşriyatı Afganistan'daki Özbekler ve Türkmenler'den başka, Sovyet Özbekistan ve Türkmenistan Cumhuriyetlerinde yaşayan soydaşlarımız da zevk ile duyarlardı. Çünkü muhtevastan başka, bu yayınlar her akşam kur'an-ı kerim'in tilaveti ile başlanırdı. Sonra ortaya çıktığı gibi bu yayınlar Sovyet hükümetinin baskısı ile ortadan kaldırıldı.

Afganistan'ın Özbeklerine, Türkmenlerine ve Kırgızlarına yapılan zulümler ve gösterilen adaletsizlikler, Afganistan kavimleri arasında bulunan kardeşlik, yakınlık ve samimiyeti hiç bir zaman bozamamıştır. Çünkü bu cinayetleri yalnız hükümetler kendi menfaatlerini korumak için işlemiş ve çeşitli kavimlerin arasında nifak yaratarak milleti istismar etmişlerdir. Halbuki Özbekler, Türkmenler ve Afganlar çok kötü ve acı günlerde birbirlerine yardımcı olmuşlar ve kardeş gibi yaşamışlardır. Özellikle yabancı bir düşmana karşı Afganistan'da yaşayan çeşitli kavimler tek bir vücut halinde ülkelerini korumuşlardır.

Nisan 1978 yılında Afganistan'da Davud Han'ın rejimi devrildikten sonra ortaya gelen sol bir idareye karşı, böyle bir rejimin mahiyetini

bilmeyen millet, bir türlü ümitli görünüyordu. Çünkü Sovyet yayınlarını okuyan ve duyan fakat kafalarını çalıştırmayan kimseler, bu rejimin ne kadar insanı ve insan haklarına saygı gösteren ve ezilmiş insanların haklarını koruyan bir rejim olduğuna inanmışlardı. Fakat Aralık 1979'da Afganistan Ruslar tarafından işgal edilince, Afganistan'da yaşayan bütün halk duydukları ve okuduklarının gerçek manasını anlamış oldu. Sovyet ordusu Afganistan'a girer girmez, insanları öldürmeye ve halkın servetini yağma etmeye başladı. Devlet hazinesinden milletin evlerine kadar her taraf Rus askerleri tarafından talan edildi. Bu duruma dayanamayan bütün millet, yuvalarına giren vahşi düşmana karşı direnmeye başladı. Bu kanlı mücadele şu ana kadar durmamakla beraber daha da şiddetlenmiştir. Afganistan'ın işgalinden Rusların kaybettikleri sayılamayacak kadar çoktur. Afgan mücahidlerinin elde ettikleri başarı ise dünya tarihi unutamayacak kadar büyük ve iftiharla doludur.

Bir gerçeği kabul etmek gerekiyor ki, Türkiye dışında yaşayan bütün Türk kavimleri çok acı bir hayat sürmektedirler. Doğu Türkistan'dan başlanarak, Sovyetler'de, Afganistan'da, İran'da, Irak'ta ve Yunanistan'da yaşayan soydaşlarımızın bütün insan haklarından mahrum olarak yaşadıkları bellidir. Bu olayın temel sebepleri üzerinde durmak gerekmektedir.

Batı Trakya'lı soydaşlarımızın insanî haklarını elde etmek için verdikleri mücadelenin başarıya ulaşmasına şüphe yoktur. Bir insanın rahatı veya rahatsızlığı başkasını etkilediği gibi, bir Türk'ün dünyanın bir köşesinde huzur içinde olup olmadığına dünyanın öbür köşesinde yaşayan Türk'ü ister istemez etkileyecektir. Bu milletçiliğin ilmi prensiplerine uygun olduğu herkesçe aşikârdır.

TÜRK – ÇİN İLİŞKİLERİ VE DOĞU TÜRKİSTAN

Ismail CENGİZ

Bugünkü Çin Halk Cumhuriyeti hakkında neler biliyoruz? Çekiciliği daha çok esrarengizliğine bağlı... Şunu da itiraf edelim ki, Amazon halkının veya Milâttan bir kaç yüzyıl önce yaşamış bir Akdeniz toplumunun günlük yaşantıları ve toplumsal örgütlenmeleri hakkında, bugün 1 milyar toplum hakkındakinden daha fazla bilgi sahibiyiz.

Bu bilgisizlik özellikle yönetim alanındadır. İktidarın direktif ve emirleri temelde uygulamak üzere nasıl dağılmaktadır? Temelin iktidar üzerindeki ağırlığı nedir? Bir devlet memurluğu var mıdır? Parti ve yönetim ilişkileri nedir? Daha da çoğaltılabilecek bu sorulara pek az cevap alınabilmektedir. Bu belirsizlikler mevcut olsa da, Çin hakkında yine de bilgi edinmek mümkündür.

Çin hukuku — sadece yabancılar için değil, fakat bizzat Çin vatandaşları için de gizli bir hukuktur. Bu, eskiden de rastlanılan ve yeni bir siyasal sistemin doğuşunda daima görülen bir husustur. Gizlilik hukukî düzenleme biçimine, kanuna, genel faydaya aykırılı olmakla birlikte, Çin geleneği belki de bu sessizlik içinde hukuksuz bir toplumun komünist ideali ile uyuşma durumundadır.

Kendi insanların dahi hukukundan haberdar olamadığı ve bizim insanlar için esrarengiz özelliğini halâ koruyan aslında çok eski dostumuz ve hatta "komşumuz" olan Çin ile yüzyıllar sonra 1982 yılında kurulan dostluk, her iki ülke menfaatlerine neler sağlayacağı düşünülecek bir konudur. Elbette bu dostluğun altında karşılıklı menfaatler yatmaktadır. Bu tabii bir olaydır. Ancak Çin gibi büyük nüfusa, büyük toprağa sahip bir ülkenin Türkiye'ye dost görünme, dost olma çabası neden icap ettiği de bizler için merak konusudur.

Sayın Devlet Başkanımız Orgeneral Kenan Evren, Çin Halk Cumhuriyetine resmen davet edilmişti. Bu davetteki maksadın sırrı da "dostluktaki sır gibi" bizler için merak konusudur. Ancak her iki ülkenin dostluğu için atılmış olan önemli bir adımdır, gelişmedir. Ümidimiz bu atılmış olan adımın istismarı yönüne gidilmemesidir. Ve arzumuz atılan bu adımın Pekin'den öteye, *Ürümçi*'ye ve hatta *Kaşgar*'a kadar uzatılmasıdır.

Bu halde dostluk perdesindeki şüphe dolu düşüncelerimizde zayıflama hasil olacağı gibi her iki ülke insanları arasında da yakınlaşma meydana gelecektir. Elbette bu yakınlaşmanın süresi ve samimiliği yine Çinli yöneticilerin davranış ve düşüncelerine aittir. Türk Milleti için Pekin önemlidir. Ancak Ürümçi'de, Kaşgar'da önemlidir. Çin'li yöneticiler Türk milletinin sempatisini kazanmayı arzu ediyorlarsa, bizlerin insanî istek ve görüşlerimizi dikkate almak zorundadır.. Aslında buradaki zorunluluk "insanî bir davranıştır. Bu davranışı bizler Sayın Devlet Başkanımız Kenan Evren Paşamızın ziyareti akabinde Çinli yöneticilerden ümit ediyoruz.

Konuyu daha açık izah etmek gerekirse, Kenan Evren Paşamızın "*Sinkiang*" adı verilen *Doğu Türkistan*'a gitmesini arzu etmekteyiz. Bu ziyareti normal karşılamak gerekir. Hukukî yönden düşünecek olursak, Doğu Türkistan'da yaşamakta olan 20 milyon insan müslüman olup, konuştukları dil uygur lehçesindeki Türkçedir... Ve Türk aslındadırlar. Öyleyse hukukî yönden bir sakıncası olmadığı gibi böyle bir ziyaret aynı zamanda insanidir.

Yalnız şu bilinmelidir ki, hiçbir devletin içişlerine müdahaleyi düşünmeyen bizler, Çin'in "Doğu Türkistan" üzerindeki garip siyaseti karşısında ve gerçeği saptırıcı düşünceleri ve hareketleri karşısında nasıl bir dostluk oluşturacağımızın zahmeti içindeyiz.

Gerçek şu ki Türk-Çin ilişkilerindeki "*sıcaklık*"ta Doğu Türkistan problemi etki bakımından önemli bir yer işgal etmektedir. Bu gerçeğe rağmen ne yazık ki bugün Doğu Türkistan işgal altındadır.

İnsan haklarından mahrum bir şekilde ve medeniyetin getirdiklerinden nasibini alamayacak durumda olan Doğu Türkistanlı 20 milyon soydaşımızın dertlerini düşünmemiz, onların davasını tanıtmak için çalışmalar yapmamız insanî açıdan gayet normal bir hadise olduğu gibi Türk milleti olarak da millî bir görevimizdir.

Bu bakımdan Türk - Çin ilişkilerinde, resmi görüşmelerde, karşılıklı ziyaretlerde "Doğu Türkistan" meselesi tartışılmalı ve bu probleme çare aranmalıdır.

Bizim arzumuz budur... Ama şunu hatırlatalım ki hedefimiz asla bu değildir...

SUUDİ ARABİSTAN'DAKİ DOĞU TÜRKİSTANLILAR

Yıl 1878... Türkler'in Anayurdu Orta Asya'nın kalbi Doğu Türkistan'da bağımsız bir Türk devleti kuruluyor. Soydaşlarımız kendi kendilerini idare etme hakkını kazanmıştır artık. Yüzlerce kardeşimiz dinî vecibelerini yerine getirmek gayesiyle kutsal mekân Mekke'ye gider ve bir kısmı yerleşir...

Yıl 1933... İkinci bir Doğu Türkistan Devleti kurulmuştur. Ve yine yüzlerce soydaşımız Hac ve Ömre için Suudi Arabistan'a gider ve bir kısmı o topraklarda kalır...

1944 yılında üçüncü defa kurulan Doğu Türkistan Cumhuriyeti devresinde de yüzlerce kardeşimiz Mekke'nin yolunu tutar. Gayeleri hac vazifesini yaparak, yurtlarına geri dönmektir. Fakat bu mümkün olmaz. Çünkü Doğu Türkistan'da ölüm kalım savaşı başlamıştır. Bu yıllarda gidenlerin hemen hemen hepsi Suudi Arabistan'da kalır.

Nihayet 1949 yılında Doğu Türkistan Kızıl Çin işgal birliklerince istilâ edilir. Bu bir komünist istilâdır. Ve bilinmektedir ki; istilânın ardından soydaşlarımızın ileri gelenlerinin çoğu "pantürkist", "panislamist", "burjuva" suçlarıyla işkence edilerek öldürülecektir.

Fakat ölmek için yaşamak lâzımdı.

Daha doğrusu "sarı tehlikede"den hür dünyayı, bilhassa islâm âlemini haberdar etmek, uyarmak için yaşamak şarttı...

Yaşamının tek yolu ise anavatan'ı terketmektir. İnsanlığa "sarı tehlike"nin felâketini, gaddarlığını, canavarlığını anlatmak lâzımdı.

Ve onbinlerce insan, sadece İNSANLIK için ölüm yolculuğuna çıkmaya karar verdi...

Bu insanları Himalaya'larda ölüm beklemektedir. Fırtına, tipi ve bunlar arasında aç kurtlar, korkunç uçurumlar beklemektedir...

Neticede Himalaya'lara binlerce insan kurban edilerek Hür dünyaya ulaşılır. Soydaşlarımızın kimisi Hinhistan'da, kimisi Tibet, Afganistan, kimisi de Pakistan'dadır.

Yorgun ve bitkindirler. Aç ve susuzdurlar. Yalnız ve çaresizdirler.

Sıcak ve tertemiz bir yuvaya ihtiyaçları vardır. Çeşitli ülke ve kuruluşlara müracaatlar yapılır. Türkiye dahil olmak üzere bir kaç ülkeye dağılırlar.

İşte bu ülkelerden birisi de Suudi Arabistan'dır. Mekke ve Medine gibi kutsal yerlerin bulunduğu Suudi Arabistan Krallığı soydaşlarımıza dindaşlık, kardeşlik hisleriyle kucak açar. Bağına basar.

Türkistan'lı kardeşlerimiz yeni bir dünyanın eşiğinde, ilerisi için ümit dolu düşüncelerle 60 derecelik kızgın güneş altında bu da yetmiyormuş gibi fırın ateşinin yanında ölesiye çalışırlar.

Kimisi ekmek satarak, kimisi de mantı, su satarak geçimini temin etmeye çalışır. Böylece aradan yıllar geçer. Sayıları elli bin'e yaklaşır. Kızgın güneş altında çalışmanın karşılığı olarak milyonlar birikir.

Gerçek şu ki, şu anda Suudi Arabistan'da yaşayan Türkistan'lı kardeşlerimizin istisnasız hepsinin maddî yönden durumları çok iyi. Elbette bu seviyeye gelmelerinde tek destekçileri Suudi Arabistan Devleti olmuştur...

Ancak şu da bir gerçektir ki, Suudi Arabistan'da yaşayan Türkistanlılar, Suudi Devletine ve halkına olan borçlarını sanırım iyi ahlâklarıyla, bağlılıklarıyla ödemiştir.

Bu konuda görüştüğümüz Türkistan'lı kardeşimiz görüşlerini şöyle dile getirdi :

"Bizler genelde 33 yıldır Suudi Arabistan'da bulunmaktayız. Allah'a şükürler olsun ki, sıhhatimiz, hayatımız iyi. İş durumumuz çok iyi. Her şeyden önemlisi kutsal topraklardayız. Dini vecibelerimizi en rahat bir şekilde yerine getiriyoruz. Bütün bunları evvel Allah sonra Suudi Arabistan Devleti'ne borçluyuz. Tabii ki Suudi halkının yardımlarını da unutamayız. Suudi halkının sıcak alâkası halen devam etmekte. Çünkü bizler onların itimadını kazandık."

Türkistan'lı kardeşlerimizin adetlerini muhafaza konusunda yönelttiğimiz bir soruyu ise diğer bir Türkistan'lı kardeşimiz şöyle cevaplandırdı :

"Allah'a şükürler olsun ki bu konuda da bir sıkıntımız yok. Örf ve adetlerimizi devam ettiriyoruz. Hemen hemen her gün kendi aramızda davetler düzenliyor, sohbet ediyoruz. Yemeklerimiz Doğu Türkistan'da, Batı Türkistan'da yaptığımız yemeklerdir. Hatta bu yemekleri, Suudili kardeşlerimize de sevdirdik. Her hususta birbirimize yardımcı oluyor, birbirimizin yaralarını sarıyoruz. Bir kardeşimizin kolu kopsa ona kol, gözü çıksa ona göz oluyoruz. Yanıparanın içinde kaybolarak vatanımızı unutmadık. Bu konuda Suudi devletinin büyük yardımları dokundu. Çünkü hepimizin, bütün islam ülkelerinin ortak düşmanı : KOMÜNİZM'dir.

Sadece çocuklarımızın bir kısmı kendi ana dilimizi unutmuştur. İnşallah buna da bir hal çaresi bulunur.

Bütün bunlara rağmen bizler, çocuklarımız dahil vatan özlemi içinde yaşıyoruz. İnsanoğlu hangi şartlar altında olursa olsun doğduğu yerin özlemi içinde yaşar, doğduğu yerde olmak ister. Yüce Allah'ın elçisi Peygamber efendimiz (SAV) de doğduğu yer Mekke'den ayrılmanın üzüntüsü içinde kalmış ve her akşam dualarında Mekke'ye gitmek istediğini belirtmiştir. Halbuki Mekke'de yeşillik yoktur, her taraf çöldür. Medine ise güzel, havalı bir yerdir. Fakat Peygamber efendimiz yine doğduğu yer olan Mekke'yi Medine'ye tercih etmiştir."

Bütün bunların dışında Doğu Türkistan'da kalmış olan akrabalarının bir takım ihtiyaçlarını rahatlıkla karşıladıklarını, onların diğer ilmî dinî ihtiyaçlarının ise Suudi Devleti'nin yardımları sayesinde karşılanabildiğini belirten Türkistan'lı kardeşimiz ayrıca Suudi Arabistan'da Uygur Türkçesi ile radyo yayını yapıldığını, her gün bir saat süren yayında dinî ve ilmî konulara temas edildiğini belirterek Suudi Devleti'nden memnun olduklarını söylemişlerdir. Bu ilginin Doğu Türkistan'da bir tek müslüman Türk kalıncaya kadar devam edeceğine eminiz. Her şey için Suudi Devletine, Suudi halkına teşekkür ederiz...

Allah biz bilan...

"KARDAŞ EDEBİYATLAR"DAN HABERLER *

Meşhur Azeri şairi Şehriyar'ın türkçe şiirleri İran'da yayınlandı. Tebriz'de Erk yayınevi tarafından 1981'de yayınlanan kitabı neşre hazırlayan şair Yahya Şeyda'dır. «Şehriyar ve Azerbaycan Dilinde Eserleri» adını taşıyan kitaba ne yazık ki, Şair'in bütün «türki» şiirleri dahil edilmemiştir. Kitap çok kısa bir zamanda büyük bir rağbetle karşılanmış, aynı yıl içinde ikinci neşri de yapılmıştır.

—O—

İlk mühm Azeri edebiyatı tarihi olan Feridun Bey Köçerli'nin kitabı Bakû'da kiril harfleri ile yeniden neşredildi. «Azerbaycan Edebiyatı» adını taşıyan bu yeni neşir 2 cilttir. Kitabı Rukiye Kanberkızı, orjinal şekliyle diline hiç dokunmadan, tam metin olarak kiril harfleriie çevirmiş, sona gerekli notlar ve izahat eklenmiştir.

* "Kardaş Edebiyatlar" adı yeni bir derginin ismidir. Erzurum'da ilk sayısı çıkmış olup, 3 aylık dergidir. Kardaş Edebiyatları yani "Dış Türkler'in edebiyatlarını" öğrenmek ve öğretmek için bir köprü olma gibi ulvî bir amaç ile yayınlanan bu derginin haberleşme adresi : P.K. 11 Üniversite - Erzurum'dur.

«MOĞOL İSTİLÂSINA KADAR TÜRKİSTAN»

W. Barthold'un Türk tarihi bakımından çok önemli ve kaynak olan değerli eseri sonunda Türkçeye tercüme edilerek yayınlandı. Kervan Yayınlarından çıkan kitap, Barthold hakkında bilgi, önsöz, metin ve dizin olarak 768 sayfa tutmaktadır.

Eser 5 bölümden ve 25 başlıktan meydana gelmiştir.

Eser, Araplar'ın Türkistan'a geldikleri devirden başlayıp, yani 9. ncü yüzyılın ortalarından başlayıp, 1269 yılına kadar ki olayları içine almaktadır.

Eser de Araplardan önceki durum çok kısa özetlenmiştir. Araplar'ın bölgeyi istilâsı, kurdukları idare, Emeviler ve Abbasiler Devri incelenmiştir.

Daha sonraları Samaniler hakkında gayet önemli bilgiler verilmiştir. Karahanlılar, Gazneliler ve Selçuklular da sırayla anlatılmıştır. Kara-Hitaylar ve Harzemler hakkında bilgi verilmiş olup, Harzemlilerle Cengiz'in mücadelesi gayet orjinal kaynaklara dayanılarak işlenmiştir.

Eserde ilk göze çarpan, yazarın isminin yanlış yazılışdır. V. V. Barthold olarak yazılmıştır. Bu birçok ilmi eserlerde ve İslam Ansiklopedisinde ve Fuat Köprülü'nün tercüme ettiği "İslam Medeniyeti Tarihi"nde W. Barthold olarak yazılmıştır. Ne eserin girişinde, ne önsöz de bu durumun bir açıklaması mevcut değildir.

Bir diğer husus da kitabı Türkçeye tercüme eden "belli" değildir.. Hazırlayan Hakkı Dursun Yıldız olarak belirtiliyor. Yayına mı hazırlayan, yoksa tashihleri mi yapan veya yapılmış tercümeyi kontrol mu eden belli değil...

Belli olan eseri başkasının tercüme veya bir kurulun Türkçeye çevirdiğidir.

Bu durum belirtilmemiş niçin?...

Elbette bu durumda akla çeşitli sorular gelmekte.

1 — Kitap iyi bir tercüme mi değil?...

2 — Tercümeyi yapanların isimleri gizli mi tutuluyor?...

3 — Yoksa tercümenin ciddiyetinden mi şüphe duyuldu?.

Gerçek olan şu ki ilmi bir eserin tercümesinde muhakkak ki tercüme edenin belirtilmesi gerekir. Yoksa tercümenin ciddiyetinden şüphe duyulur. H.D. Yıldız sadece hazırlayan mı oluyor, yoksa tercüme yapıpan mı oluyor, bu hususun belirtilmesi şarttır.

Eserin 5'inci bölümünde Moğol hakimiyeti altında Türkistan başlığı ile 1227-1269 yılları işlenmiştir. Bu bölüm, eserin ismine aykırı olmakla beraber "Moğol İdaresine Kadar Türkistan", Barthold'un bundan sonraki kısmı da yazmak için hazırlıklara giriştiği ve ölümü üzerine bu kadarının hazırlandığı tahmin edilmektedir. Belki bu kısmının ayrı bir cilt olarak yayınlanması düşünülmüştü.

Bir çok dile tercüme edilen, o dillerde birkaç baskı yapan bu değerli kaynak eseri dilimize kazandıran şahıslara ve Kervan Yayınları'na Türk Tarih Araştırmacıları adına ve Türkistanlılar adına teşekkürü bir borç bilir, bu nevi çalışmaların devamını arzu eder, başarılar dileriz...

DOĞU TÜRKİSTAN DERGİSİ'NİN

1. nci ve 2. nci CİTLERİ ÇIKTI

1. nci Cilt : 1000 T.L.

2. nci Cilt : 1000 T.L.

Ücretler posta havalesiyle

İ. Cengiz P.K. 46 Beyazıt - İSTANBUL
adresimize gönderdiğiniz takdirde
ciltler adresinize gönderilir.

ABONE OLAN OKUYUCULARIMIZA HEDİYE BİR KİTAP VERİYORUZ

Yıllık Abone : 1000 T.L. — 6 Aylık : 500 T.L.

Banka : Hisarbank Aksaray Şubesi
Hesap No. : 600/000363-9

ÇİN'DE DİNİ FAALİYET SERBEST BIRAKILIYOR

Yeni Çin Anayasası'nda din ve vicdan hürriyetine geniş bir şekilde yer verildiği öğrenildi. Hazırlanan yeni anayasada "Dinsizlik propagandası yapma hürriyetine" yer verilmeyeceği de belirtildi. Uygulama alanında bilhassa Doğu Türkistan'da yaşayan soydaşlarımızın yararlanmasını ümit ve arzu ediyoruz.

ÇİN'DE İNGİLİZCE MECBURİ DERS OLDU...

Mao'nun ölümünden sonra iyice batıya açılan Çin'de hayat düzeyinde yeni gelişmeler söz konusu. Bu gelişmelerden birisi de okullarda İngilizce dersinin mecburi ders olarak konulması olmuştur. Hatta Çinliler okullarda İngilizce dersinden başarı kazanamazlarsa otomatikman sınıfta kalıyorlar.

Bu durumun Doğu Türkistan'daki Türk okullarına da yansımaları gerekir. Bakalım Çinliler'in bu konudaki tutumları ne olacak, yakında göreceğiz.

**PEKİN YENİ SOVYET İKTİDARINA
İLK ELEŞTİRİSİNİ YÖNELTİ.**

Çin Komünist Partisi'nin yayın organı "Halkın Günlüğü" Gazetesi; Ruslar'ın Afganistan işgalini devam ettirmesinden dolayı yeni oluşturulan Sovyet liderliğine şiddetli şekilde çatarak, Sovyetler'in Afgan topraklarında yapılan askeri yığınağın Çin'in güvenliğini ciddi tehdit oluşturduğunu yazdı. Bilindiği gibi Afganistan Çin hakimiyeti altındaki Doğu Türkistan Devleti ile sınır komşusudur.

GENÇ KALEMLER :**Muhsin KADIOĞLU****TÜRK GÜREŞİ**

Güreş kelimesi : "Güreş" sözü eski Türkçe "küreş" kelimesinden doğmuştur. "Küreş" kelimesinin asıl manası "mücadele" dir. Don-şalvar güreşi; belden yukarısı çıplak olarak yapılan güreş şeklidir. Bu tür güreş, Moğol güreşine çok benzer. Ki, bütün Orta Asya'da da aynı şekildedir.

Tarihin ilk çağlarından beri Türkler'in şölenlerinde güreş tutmak adettir. Türkler'in Orta Asya'dan göç etmeleri sonucu batıya yayıldı. Ancak batı da güreş ilerlemiş, gerçi Asya'da da varlığını korumuş; ancak Türkler'de geri kalmıştır.

OKUYUCU MEKTUPLARI

Sayın Hızırбек Gayretullah

Siz bulunduğunuz yerden 13 bin km. uzaklıktaki ecdadınızın Zayzan kentindeki mezarını ziyaret ettiniz ve hayatta bulunan akrabalarınızı gördünüz. Bu Cenab-ı Hakkın büyük lütfudur. Bu vesile ile sizi, candan kutlarım. Ayrıca anayurdunuzun Çimkent şehrinde bulunan büyük alim ve tarikat şairi Hoca Ahmed Yesevi hazretlerinin türbesini gören gözlerinizden öperim. Dua'ya kaldırdığınız ellerinizi bir deste çiçek gibi sıkarım.

Sizin 1979 yılında yapmış olduğunuz Türkistan seyahatinizin anılarını **Doğu Türkistan** mecmuasının 20. nci sayısında okudum. Bu yazı beni gayet duygulandırdı. Gerçekleri gördünüz, yaşadınız. Ben ise okurken, büyük bir heyecan ve zevkle sinema seyredermiş gibi hayalimde oraları canlandırdım.

Sizin gibi Anayurt Türkistan'ı ziyaret etmek bizlere de nasip olsun.

Selamlarımla...

**Mehmed Dursun TÜRKMEN
KAYSERİ**

Sayın Doğu Türkistan Dergisi

Yazı İşleri Müdürü

Derginizi zevkle okuyorum. Faydalaniyorum Çünkü bizler de sizler gibi, tâ oralardan esen bir rüzgârın, kızıl bir rüzgârın ayırdığı bir topluluğuz. Kafkas Türklerindemiz.

Selam ve saygılarımla...

**Orhan KARADOĞAN
YALOVA**

Sayın Yetkili

Piyasadaki dergileri inceliyorum. Basımı, dizimi çok muntazam. Millî dâvâ yolundaki dergiler ise onların yanında bir hiç gibi. Tabii sadece

dış görünüş önemli değil. Her şeyi güzel olan dergilerin çoğu maddeye hitap eden, ruhsuz bir kâğıt kalabalığı. Bizim dergilerimiz ise manâ ve davâ dergisi. Dergide bir yazı okunuyorsa, okuyan kişi ise fikri ve manevi gıda alabiliyorsa önemli olan budur. Bu özellikleri sizin derginizi okuduğum zaman gerçekten duydum. Zira siz, Batı Trakya, Doğu ve Batı Türkistan velhâsıl tüm Türkler'in dertlerinden bahsediyorsunuz. Ben de bir Türk'üm. Türk, Türk'ün elinden tutmazsa, en ücrâ köşedeki bir Türk'ün feryadını, diğer uçtaki Türk hissetmezse, bizim halimiz nice olur?... İşte bu duyguları dile getiriyor, kalbe işliyorsunuz...

Sağolun, varolun..

Halûk NALÇAKAR
ANKARA

TEBRİK

Türkiye'de yaşayan vatandaşlarımızdan Dol ve Uygur ailelerinin çocukları Neriman ile Abdulhamit 27.11.1982 günü yapılan düğün töreniyle dünyaevine girmişlerdir. Kendilerini Doğu Türkistan Dergisi olarak tebrik eder, mutluluklar dileriz.

VEFAT

Türkistanlı ağabeylerimizden, gönlü heyecan dolu, Türkistan Folklorunun üstadlarından, Türkistan Kültür ve Yardımlaşma Derneği Başkanı, dâva arkadaşımız HEKİMCAN KAYNAR 2.12.1982'de geçirdiği bir rahatsızlık sonucu vefat etmiştir.

Merhuma Allah'tan rahmet, kederli ailesine Türkistanlı yurttaşlarımıza başsağlığı dileriz.

"BELGE" DERGİSİ

Yavru vatan Kıbrıs'da yayınlanmaya başlayan "Belge" adlı derginin 7. nci sayısı da çıktı. Kıbrıs olaylarını değerlendiren ve yorum getiren haber ve yazılardan oluşan "Belge" dergisinin haberleşme adresi : Larnaka Yolu, 106-A Ağustos Bulvarı G. Mağusa - Kıbrıs'dır.

TÜRKİSTAN KAUÇUK VE PLASTİK SANAYİİ KOLL. ŞTİ.

Demirhane Cad. No. 126 Kazlıçeşme — İSTANBUL

Telefon : 82 35 00

- PVC MAMULÜ
- BEZSİZ SUN'İ DERİ
- ÇOCUK KİLOTLUK ve ÜÇGEN KİLOTLUK MUŞAMBA
- DEFTER KAPLIKLARI
- BAKALİT TOZU

İŞLERİNİZ İTİNA İLE YAPILIR.

İSTANBUL KIRTASIYE

DEFTER ve KIRTASIYE ÇEŞİTLERİYLE

E M R İ N İ Z D E D İ R.

Tel. : 28 59 18 — Tahtakale - İST.

K O Ç A K

TURİZM VE SEYAHAT

TÜRK HAVA YOLLARI YETKİLİ ACENTESİ

YURT İÇİ, YURT DIŞI UÇAK BİLETLERİ

DOMESTIC - INTERNATIONAL AIR TICKETS

çakla Yurt İçi Yurt Dışı Seyahatleriniz İçin Tatil
Günleri Dahil Günün Her Saatinde Hizmetinizdedir.

Telgraf 27 93 52

Cable KOÇAKAIR Tel. :

Telex. 22 24 74

Lâleli, Gençtürk Caddesi No. 3/5 - A İstanbul - TURKEY

PAKİSTAN HAVA YOLLARI

PIA PIA

GREAT PEOPLE

TO FLY WITH

PAKİSTAN
INTERNATIONAL

TIMETABLE EFFECTIVE

01 NOVEMBER 1983

HOTEL HILTON — İSTANBUL

Ç. B. S.

**Boyada renkli
Boyada birinci
Boyada lider...**

**Şimdi herkese
Bir Çe Be Se**

SİZİN BOYANIZ

Ç. B. S.

DAHA İYİSİ YOKTUR

Fiatı : 100 TL.